

Eén Wereld

Jaargang 42, nr 2 - Zomer 2017 - Prijs €4,95

De invloed van je bord

Kunst verbindt

Wereldparlement

**Najaarsbijeenkomst
11 november**

COLOFON

Wereld Federalisten Beweging Nederland (WFBN)

Iedere Aardbewoner heeft recht op welzijn en welvaart. De WFBN, in 1948 opgericht, streeft naar een duurzame en democratische wereldrechtsorde, met respect voor de rechten van de mens. Zij benadrukt door middel van het vragen van aandacht voor wereldwijde problemen de noodzaak tot internationale samenwerking en versterking van de Verenigde Naties op federale basis. De WFBN is het Nederlands centrum voor de inschrijving van wereldburgers.

De WFBN is verbonden met de Citoyens du Monde en aangesloten bij de World Federalist Movement.

Kantooradres:

Laan van Nieuw Oost-Indië 252. 2593 CD Den Haag, telefoon: 070-3478196

Raad van advies:

Prof. dr. Th. van Boven, Prof. Dr. J.P. Pronk, Dr. P.H.J.J. Terhal

Bestuur: bestuur@wfbn.nl

Voorzitter: Frans Micklinghoff, 070 5114215

Vicevoorzitter: Ton Macel, 070 3585481

Secretaris: Frans Vermeulen, 0165 534506

Penningmeester: Emile van Essen, 06 19252628

Internationaal secretaris: Marjolijn Snippe, 0321 848782

Bestuursleden: Paul Berendsen, Johanna Steijlen

Eindredactie Eén Wereld:

Frans Micklinghoff en Marjolijn Snippe, met dank aan Emile van Essen, Jan Willem van Leenhoff, Rob Moerbeek en Frans Vermeulen.

Deadlines voor inzending kopij (redactie@wfbn.nl)

31 augustus (herfst-editie), 30 november (winter-editie)

WFBN-lidmaatschap: €15,- per jaar

Bank: Wereld Federalisten Beweging Nederland

IBAN : NL73INGB0000009764 en BIC : INGBNL2A

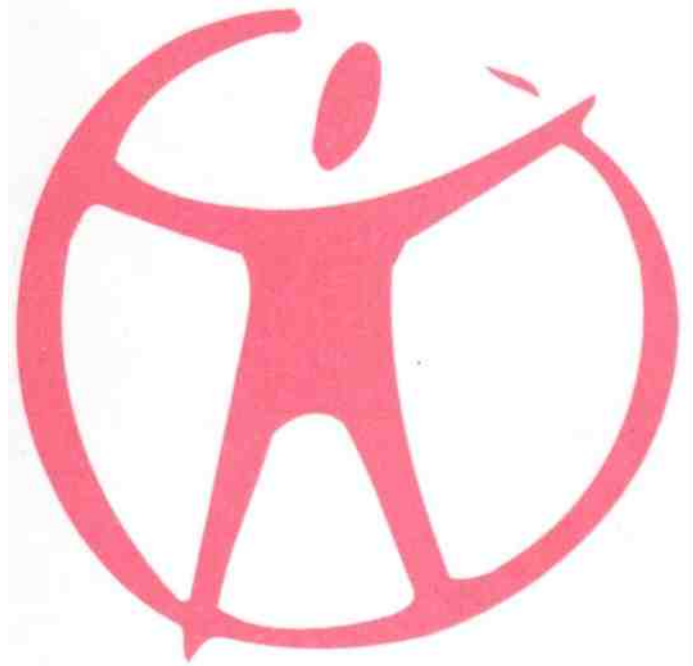
Kamer van Koophandel Amsterdam:

V 530085 ISSN 1871-2754.

"Eén Wereld" is tot stand gekomen via Editoo.nl

Met dank aan Manja van Kalken voor de mooie foto op de voorkant van dit blad.

Ook uw bijdrage kan in dit blad worden afgedrukt, mits helder geschreven en van naam, adres en telefoonnummer voorzien. Met naam ondertekende artikelen geven niet altijd de mening en visie weer van de WFBN. De auteurs- en databankrechten ten aanzien van deze uitgave berusten bij de uitgever, de Vereniging WFBN. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen, mededelingen en brieven in te korten of zonder opgave van redenen te weigeren en over deze beslissing wordt geen correspondentie gevoerd. Ingezonden foto's en afbeeldingen worden eigendom van de redactie. Uitgever en auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade voortvloeiende uit handelingen of beslissingen die zijn gebaseerd op gegevens in deze uitgave.

INHOUD

Colofon	2
Van de voorzitter	3
Chris van Huijzen 1924 - 2017	4
WFBN Werkgroepen	6
Dat wat bijdraagt	7
De democratische staat	9
Verheugd op kunst	11
Klimaat, Bossen, Bomen en je Bord	12
De Aarde is op!	14
CETA	15
Wereldparlement	17
Verslag vredesbeweging 10 juni	20
Geld en vrede	21
Het Earth Charter	21
Alles heeft met alles te maken	22

Van de voorzitter

Frans H. Micklinghoff, voorzitter WFBN

We hebben een turbulente jaarvergadering van de vereniging achter de rug. Daarop terugkijken en achteraf commentaar geven zal ik niet. Wel werd duidelijk dat een aantal zaken zijn uitgesproken. Dat zal een hele opluchting zijn geweest. Duidelijk is dat we lessen uit het verleden moeten trekken. Maar het belangrijkste is te kijken naar de toekomst. We moeten meer leden krijgen. Dat is een taak voor iedereen, niet alleen van het bestuur, maar ook een taak van de huidige leden. Wijs anderen erop dat de WFBN een platform wil zijn waar gesproken wordt over wereldpolitiek.

En met die wereldpolitiek gaat het niet goed: oorlog in Syrië, een grote vluchtelingenstroom richting Europa, vrijwel dagelijks terroristische aanslagen, oorlogszuchtige taal uit Noord-Korea, een alsmaar groter groeiende klimaatcrisis, een uit de Europese Unie stappend Groot-Brittannië, een dreigende Frexit, de financiële problemen met Griekenland en Italië zijn nog lang niet opgelost, de financiële problemen in Europa worden verdoezeld door een gigantisch opkoopprogramma van de ECB – maar zullen ooit weer opduiken en dan in alle hevigheid, het zich terugtrekken van enkele landen uit het Internationaal Gerechtshof en Internationaal Strafhof, de continue bedreiging van de staat Israël en het onthouden van rechten aan en erkenning van het Palestijnse volk, de voortdurende bedreigingen van IS en El-Quada, de niet te stelende energiehonger (olie, gas en elektra) en de gevolgen die dit kan gaan hebben op onze economie en het klimaat, de dreigende taal vanuit en verontrustende ontwikkeling in Turkije (invoering doodstraf?), de op tal van plaatsen in de wereld voortdurende schending van de Rechten van de Mens, de voortdurende aantasting van de persvrijheid, meningsvrijheid en de vrijheid om te geloven wat men wil geloven en te zijn wie men wil zijn.

Willen we goed in Nederland leven dan zou dit land niet meer dan 10 miljoen inwoners mogen tellen. Want met 10 miljoen inwoners kunnen we redelijk voor ons zelf zorgen en zou voldoende gebied natuurgebied blijven. Maar veel polders, waar een halve eeuw geleden koeien graasden en kievieten over scheerden zijn tot moderne, fantasieloze steden omgevormd waar 's nachts de straatlantarens doelloos branden, terwijl veel tweebaanswegen in een halve eeuw zijn omgetoverd tot drie- of vierbaanswegen met erlangs gedrapeerd fantasieloze industrieterreinen. Willen we goed in Nederland leven, kwalitatief goed leven, dan moeten we niet meer denken in groei en groter worden, maar in krimp en kleiner worden. Moeten we niet meer om de 3 minuten weer op de telefoon kijken, maar het gesprek van mens-tot-mens aangaan. Streef ik een Utopia na? Wat zou er gebeuren als in Nederland een week lang alle stroom uitvalt? Realiseert u zich eens hoe dit land dan krakend en piepend tot stilstand komt!! Maar als nu eens een heel jaar de stroom uitvalt? Geen radio, geen TV, geen computers meer werkend! Dus dat wordt ouderwets hoofdrekken en hakken op een oude Remington. Voor het nieuws

aangewezen zijn op de krant. Geen telefoon meer, maar alle tijd om een goed boek te lezen! 's Avonds bij het licht van een petroleumlamp kaarten en een glaasje drinken met vrienden. Alle tijd voor een goed gesprek. Alle tijd om te luisteren naar elkaar.

Wie weet wat de toekomst brengt? Zeker; binnen vijf jaar zal de wolf weer tot de inheemse diersoorten gaan horen. Maar misschien hebben we binnen vijf jaar ook een nieuw geldstelsel, hebben we een nieuwe president in de VS, is de Europese Unie 'ontploft' en zijn er atoombommen op Korea gevallen? En tussen al dat gekrakeel wijzen we dan op een aantal federale principes die oplossingen bieden voor enkele van onze problemen. Laten we ons verdiepen in wat het federalisme in de kern is en kijken of we daaruit kunnen putten om het aan alle kanten krakend radarwerk van de wereld/Europa/Nederland te smeren. En beseffen dat zaken die je met geld niet kan kopen waardevoller zijn dan alle goud, diamanten en robijnen die er op deze wereld te vinden zijn. Want liefde, respect, aandacht, gerechtigheid, eerlijkheid, rechtvaardigheid, dankbaarheid, evenwichtigheid, moed, getrouwheid, zelfkennis en standvastigheid zijn nergens te koop. Al het andere materiële verzinkt daarbij in het niet. Slechts door dat te beseffen zal er vrede komen. Ik wens u een opstandig moment om mee te werken aan de vrede. Want vrede is een werkwoord. Aan de slag!

Najaarsbijeenkomst: de kunst van samenwerken

Datum: 11 november 2017

Locatie: Seats2Meet, Utrecht

13.00 uur: Ontvangst met koffie en thee

17.00 uur: Netwerkborrel

De bijeenkomst wordt om 13.30 uur geopend door de voorzitter van de WFBN, Frans Micklinghoff, die ons in een exposé zal meenemen op een reis door de eeuwen heen waarin hij laat zien hoe de "kunst van het samenwerken" steeds een andere invulling kreeg. (ongeveer 20 minuten)

Daarna zal de secretaris van de WFBN, Frans Vermeulen ingaan op sociocratie en federalisme. (ongeveer een half uur)

Vervolgens is het woord aan alle aanwezigen, maar niet allemaal tegelijk.

Het bestuur hoopt vele van onze leden te mogen verwelkomen. Met name voor de nieuwe leden is dit en uitstekende gelegenheid om kennis te maken met de WFBN.

Wij gedenken Chris van Huijzen

Johanna Steijlen, bestuurslid WFBN

In 1987 leerde ik Chris kennen tijdens een studie/lezing--bijeenkomst in het Stiltecentrum Utrecht. De spreker was de – destijds - voorzitter van de WFBN, de heer Pim de Haas.

Na afloop viel mij op hoe Chris Pim de Haas, die bijna blind was, zorgvuldig begeleidde naar de trein. Deze zorgvuldigheid ervaarde ik later, tijdens onze samenwerking, veelvuldig en dat resulteerde dat ik - en vele anderen binnen de WFBN - Chris meemaakten als een man met een doordachte visie – het uitgedachte woord - die dat omzette in een daad!

Chris was een scherp debater maar bleef altijd open staan voor ideeën van anderen en deze werden dan getoetst aan zijn oprechte beleving van rechtvaardigheid en gerechtigheid voor zijn medemensen met betrekking tot het naleven van de mensenrechten en het bevorderen van het internationaal recht onder andere door middel van de Verenigde Naties.

Hoe neutraal moet en kan de WFBN zijn en blijven en is de WFBN een vredesbeweging? Vele discussies hierover zijn onder zijn leiding, ook als voorzitter, in het (ook recente) verleden gevoerd.

En de uitkomst hoe dan ook liet zien dat er telkens weer gepoogd werd om de doelstelling van de WFBN - wereldfederalisme in het algemeen - levendig te houden en door studie en onderzoek (waar Chris een groot voorstander van was) bij te schaven naar de ontwikkelingen van de tijdgeest.

In 1977 dreigde de WFBN te worden opgeheven maar door middel van het instellen van een *interim* bestuur waar Chris voorzitter van werd, werd de dreiging ongedaan gemaakt door het onder leiding van Chris genomen besluit tot het, in ieder geval, laten herleven van de studieconferenties en het voortzetten van de uitgave van de nieuwsbrief - waar Chris jarenlang redacteur van was.

Samen met zijn vrouw Nelly zette hij zich in voor vele vredesbewegingen en tegen de uitbreiding van de wapenindustrie. Zeker hier ook op zijn plaats veel dank en respect voor Nelly voor het vele werk dat zij verzette als vrijwilligster bij de *Vrouwen voor Vrede Beweging* en voor haar onvermoeide steun die zij Chris gaf bij zijn wereldhervormende werk.

Afsluitend nog een citaat van Chris uit het WFBN-jubileumboek "Voor een wereld één in verscheidenheid" van Leo van Bergen (1995), over de oorlog in Bosnië:

Wereldfederalisten hebben altijd oorlog verworpen als middel om internationale conflicten op te lossen. De acties van de Navo, gezien de omvang daarvan en de gebruikte middelen, waren oorlogsacties. De Navo heeft daarmee partij gekozen in het conflict Moslim-Kroatische "coalitie"

contra Serviërs. Moeten de wereldfederalisten hun principe herzien en kiezen voor de rechtvaardige oorlog als laatste middel voor de rechtsorde? Ik geloof van niet. Ook niet als het zo zou zijn dat de Serviërs (mede) onder druk van hun verliezen tot concessies bereid zijn. Ik denk dat het geweldmiddel juist in dit geval verkeerd gekozen is, omdat de misdaden (etnische zuiveringen) ook door de geholpen partij zijn begaan.

*Overigens, het kon niet goed gaan omdat de acties niet door de "internationale gemeenschap" werden gedragen. Even verder, tot slot: De verabsolutering van het recht op nationale zelfbeschikking in gebieden met een gemengde bevolking, evenals steunverlening aan separatisme in plaats van **het federatieve principe**, zijn een uiterst gevaarlijk spel.*

Een bijzonder mens was Chris met een grote verantwoordelijkheid, humaan en die met liefdevolle begripende aandacht zijn medemensen tegemoet trad.

Chris, dank je wel voor **al het Goede** wat je de wereld hebt nagelaten en mijn persoonlijke dank voor onze werkzame vriendschap.

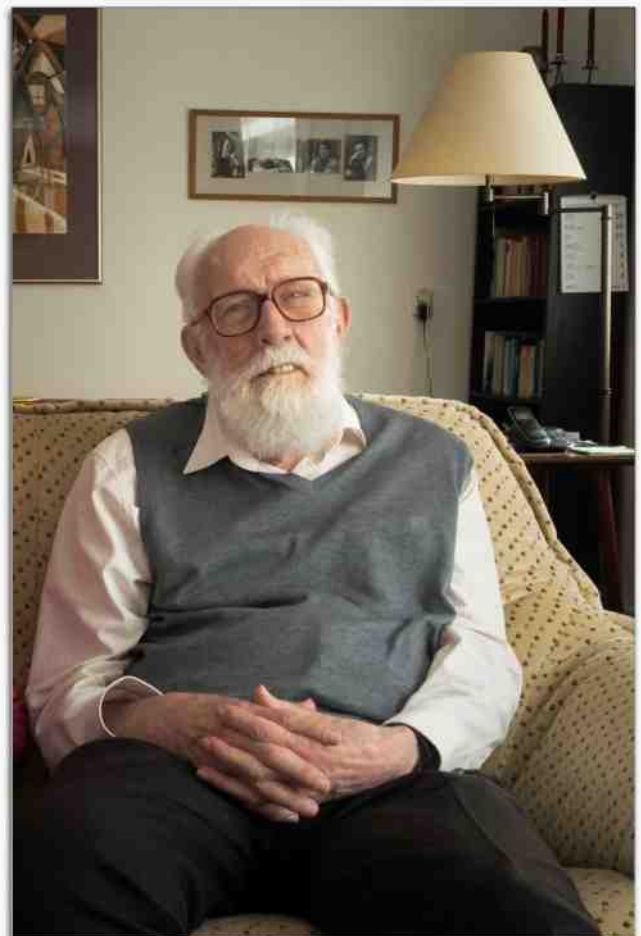

Foto: Mike Rodenburg

Herinneringen aan Chris van Huijzen

Rob Moerbeek, lid WFBN

Toen ik in aanraking kwam met de WFBN, de Wereldfederalistenbeweging Nederland, uitgenodigd door een van mijn cursisten Esperanto aan de UvA, was een van de meest sympathieke leden de heer Van Huijzen, die we met Chris aanspraken. Er was veel gemeenschappelijks tussen ons. Naast het federalisme als vorm van democratie ook zorg voor goed Nederlands taalgebruik. Liever "saamhorigheid" dan "solidariteit". Chris stelde zelfs een lijst van kernbegrippen voor het wereldfederalisme op, die bedoeld was voor verdere uitwerking. Hij had de wijsheid niet in pacht, maar gaf vaak wijze raad. Ook later, toen er een 'moderne' versie van onze beleidsvisie werd opgebouwd, had hij de terechte kritiek dat verschillende aspecten - die in de begrippenlijst waren aangeboden - uit zicht waren geraakt.

Mij persoonlijk verraste zijn spontane pleidooi om ook de neutrale internationale taal Esperanto onder de onmisbare elementen op te nemen. Hij zag er het belang van in, maar kon vanwege zijn gevorderde leeftijd niet deelnemen aan de cursus, die o.a. door zijn steun tot stand kwam.

Eveneens op jaarvergaderingen van de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties, de NVVN, die zelf was voortgekomen uit de WFBN maar een minder kritische houding tegenover de Verenigde Naties vertoont, kwam ik Chris geregeld tegen. Ook hij pleitte voor een nauwer samengaan van WFBN en NVVN.

Toen hij steeds moeilijker begon te lopen en zich moest terugtrekken, heb ik hem nog wel geschreven, maar hij antwoordde dat hij niet meer in staat was te reageren en verkoos geen extra post te ontvangen. Het was niet prettig hierin te berusten, maar ik kon me zijn standpunt wel voorstellen. Hij bleef ook hierin zichzelf en volstrekt rechtvaardig.

Ik zal Chris steeds met respect herdenken en condoleer u, nabestaanden en kennissen.

Afscheid van Chris

Afscheid nemen

is met zachte vingers

wat voorbij is dichtdoen

en verpakken

in goede gedachten van herinnering

Afscheid nemen

is met dankbare handen

weemoedig meedragen

al wat waard is

om te behouden

Afscheid nemen

is moeizaam de draden losmaken

en uit het weefsel van belevenissen loskomen

en achterlaten

en toch niet vergeten.

(ontleend aan Dietrich Bonhoeffer)

De WFBN werkgroepen

Frans Micklinghoff, voorzitter WFBN

De WFBN heeft als vereniging een duidelijke doelstelling: de principes van het federalisme te bestuderen en verbreiden, de wereldproblemen bestuderen en oplossingen aan te dragen voor deze wereldproblemen.

Het bestuur van de WFBN heeft slechts als taak om voorstellen van leden om deze doelstelling na te streven, te ondersteunen en te faciliteren. Het werkelijk nastreven van de doelstelling moet niet gedaan worden door het bestuur, maar door de gehele vereniging – door alle leden. Een lid alleen kan in zijn eentje niet veel. Juist door lid te worden van een werkgroep kan men zich daadwerkelijk inzetten, kan men mede het beleid bepalen, richting geven en voorstellen doen om te komen tot actie en oplossingen. Inderdaad; de werkgroepen zijn de actieve kernen van de vereniging.

Opdat de werkgroepen goed functioneren zijn er een aantal minimale spelregels waar we ons aan moeten houden.

1) De werkgroep moet worden aangemeld bij de secretaris, onder vermelding van het onderwerp dat de werkgroep gaat bestuderen en onder opgave van de namen (en adressen, telefoonnummers en emailadressen) van de leden van de werkgroep.

2) En duidelijk moet worden aangegeven wie de 'trekker' (=aanspreekpunt) van de werkgroep is.

3) Een werkgroep bestaat uit vier à vijf leden.

4) Wanneer de werkgroep groeit in ledental en naar de zeven à acht leden gaat moet de werkgroep overwegen of een splitsing, een opdeling in twee werkgroepen, mogelijk en noodzakelijk is. De ervaring heeft geleerd dat de betrokkenheid bij een werkgroep van vijf leden het grootst is en afneemt wanneer de werkgroep groeit naar acht à negen leden.

5) Een werkgroep komt minimaal één keer per jaar fysiek bij elkaar, en hooguit twee keer per jaar. Verder kan de werkgroep in de rest van het jaar heel goed communiceren per email, telefoon en de ouderwetse 'Tante Post'.

6) Een werkgroep is dus absoluut geen zelfhulpgroepje dat iedere week bij elkaar komt om de persoonlijke klaagzangen van de leden, die over van alles en nog wat gaan, aan te horen. Nee, het gespreksonderwerp wordt in grote lijnen omschreven en daar houden we ons aan. Dat kan bijvoorbeeld zijn 'het internationaal economisch en financieel stelsel'. Vervolgens worden de diverse deelaspecten geformuleerd en verdeeld over de leden. Bijvoorbeeld: lid A gaat zich buigen over de rol van de ECB in het internationale geldstelsel, lid B bestudeert de historie (van Bretton Woods, het loslaten van de gouden standaard tot het huidige betalingsstelsel met alle gevaren en valkuilen), lid C duikt in de rol van het IMF, lid D werpt

zich op de rol van de kansen en gevaren van de opkomende of failliete muntstelsels (China, Venezuela, Brazilië, Rusland en de nieuwe digitale coins), enz.

7) Ieder schrijft daarover een artikel/bericht of een beschouwing of rapport. Deze worden rondgestuurd naar de collega's werkgroepleden die het dan van commentaar kunnen voorzien. Dan volgt een rondje brainstormen op basis van de ingediende artikelen of berichten. Dan worden er vragen gesteld, zoals: Wat ontbreekt nog? Zit er logica in het verhaal. Is het ook duidelijk verwoord voor de belangstellende leek? Wat moet er in de inleiding en wat zouden de conclusies en aanbevelingen kunnen zijn? Via een intensief rondje e-mailen wordt de inleiding en de conclusie opgesteld.

8) Tenslotte wordt het zo samengestelde rapport van de werkgroep voorgelegd aan het bestuur en de redactie van het tijdschrift Eén Wereld. De redactie van Eén Wereld kan dan besluiten het rapport op te nemen. Het bestuur van de vereniging buigt zich er ook over en kijkt wat zij kan doen met dit rapport. Misschien besluit het bestuur dat een vertaalde versie moet worden gestuurd naar de WFM. Misschien ook besluit het bestuur dat het rapport moet worden gestuurd naar de leden van de Tweede Kamer, of de minister van Financiën en de directeur van de Nederlandse Bank. Of dat het rapport nog niet rijp is voor publicatie, moet worden aangevuld en het dan als een boekje zal uitgeven. De vervolgstappen zullen altijd in nauw overleg met de werkgroep worden genomen en hangt geheel af van het onderwerp en de kwaliteit van de inhoud. Maar de mogelijkheid bestaat dus ook dat het bestuur het opgeleverde werkstuk als 'nog niet rijp om er iets mee te doen' terugstuurt.

De werkgroepen mogen zich uiteraard altijd laten bijstaan door specialisten. Gebruikte boeken en tijdschriftartikelen moeten wel vermeld worden in literatuurlijstjes of voetnoten. Kortom: de alom gebruikelijke aanpak bij het schrijven van een artikel moet wel worden gehanteerd. Het achter elkaar plakken van wat op het internet gevonden zaken zal echt naar de prullenbak worden verwezen (zoals middelbare scholieren dat ook ervaren als zij zo proberen op een gemakkelijke manier een scriptie in elkaar draaien).

Een werkgroep is geen soloactie, maar een werkelijke samenwerking van vier of meer WFBN leden. Wanneer men een of twee keer per jaar fysiek bijeen komt om elkaar te ontmoeten, bij te praten en ideeën uit te wisselen is dat echt voldoende. Want via e-mail en de telefoon kan men 24 uur per dag en 7 dagen in de week contact met elkaar opnemen. De nieuwste trend is toch het 'thuiswerken' en je zo min mogelijk begeven op de weg (voorkom filerijden) of in het openbaar vervoer (overvol en rijdt zelden op tijd). Voor de één of twee jaarlijkse fysieke ontmoeting van de werkgroep wordt de vergaderzaal op het kantoor van de WFBN ter beschikking gesteld.

Mogelijke onderwerpen van een te starten werkgroep:

- Wereldrechtsorde (reeds bestaand)
- Klimaatverandering (opgericht, zie p. 14 e.v.)
- Esperanto (reeds bestaand)
- Financiën en economie

- Federalisme (reeds bestaand)
- Oorlog en vrede
- De Verenigde Naties
- ... ..

Bedenk dat aan een simpele titel, zoals hierboven gesugereerd, veel deelaspecten hangen. Zoals bij 'Oorlog en vrede'. Daar hangt ook het vluchtelingenvraagstuk aan vast, maar ook het internationale terrorisme, radicalisering, de Islam en het vraagstuk van rechtvaardige verdeling, de rol van de super powers Rusland, China en Amerika. En bij de werkgroep 'De Verenigde Naties' hoort ook het onderwerp instellen van een parlement der volkeren, de rol van de 'blauw helmen' en VN-waarnemers, het dictatoriaal afdwingen van te nemen maatregelen op het gebied van vervuiling van onze planeet en het mogelijk afdwingen van het stoppen van de overbevissing van de oceanen enz. enz. Dit zijn slechts voorbeelden.

Het is aan de werkgroep zelf de taken en (afgebakende) onderwerpen te verdelen en afspraken te maken hoe te komen tot een resultaat. Succes! Aan de slag!

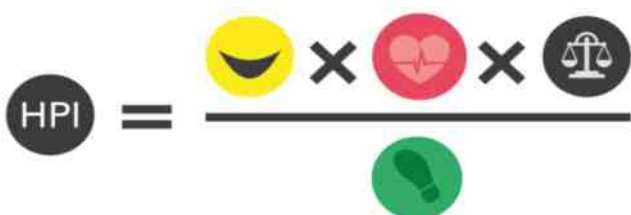
"Dat wat bijdraagt"

Terug naar de oorsprong: Federalisme 0.0

Hans Emile van Essen, penningmeester WFBN

Als penningmeester heb ik de afgelopen jaren met veel verschillende emoties naar WFBN gekeken, gewerkt en bestuurd. Mijn huidige visie is dat de WFBN een exacte afspiegeling is van de maatschappij, echter in de vorm van een karikatuur. Binnen en buiten de WFBN heb ik veel nieuwe ervaringen opgedaan in de afgelopen drie jaar. Die hebben geleid naar voor mij, nieuwe inzichten. Met name betreffende "waarde en waardering". In het kort: waarde heeft "dat wat bijdraagt" (zie: contributisme.nl en ubuntuplanet.org) waar de oude economie en oud gedrag tendeerde naar waardering van bezit en negatief pacifisme.

In de nieuwe wereld zal tellen wat je werkelijk bijdraagt aan wat nodig is om samen te overleven (SDG's)(1) en te genieten (Happiness Index)(2).

Het nieuwe schatbewaren (penningmeesterschap) en verantwoording afleggen gaat dus over meer dan alleen de centen. De werkelijke schat is wat we bijdragen en hoe we er van genieten. Samen met de geheimenbewaarder (de secretaris) moet daarom ook anders worden gemeten en gerapporteerd over:

1. Onze (WFBN-) bijdrage aan de maatschappij (extern); en
2. Wie van de leden wat daaraan heeft bijgedragen (intern); als wel
3. Hoe en hoeveel de maatschappij daarvan heeft moeten; en
4. Hoe wie van ons dat hebben gevierd en het ons bewustzijn heeft verrijkt; bovenop
5. Het algemeen jaarverslag van activiteiten; en
6. De financiën van bezit en resultaat.

Vanuit de federale doelstelling van de WFBN hebben we een aantal werkvelden: Het federaliseren van NL, EU, VN, De Wereld. Dat is veel werk en kan ook z'n doel voorbij-schieten (EU-standaarden) of juist niet bereiken door verstarring (VN-veto en stemweging). Ook kunnen we als WFBN vastlopen in detail-onderwerpen waardoor de grote lijnen niet worden beheerd. Als we ons bezighouden met wat er actueel toe doet en dat naar buiten brengen daar waar het er toe doet, zal het ledenaantal groeien. In 2015-2016 telden we circa 70 betalende leden. Op 30 maart 2017 telde ik er exact 80 (2016-2017). We gaan dus vooruit.

Nog even over het bijdragen

Het denken en handelen vanuit het bijdragebeginsel creëert, in tegenstelling tot het consumptisme, een gezonde samenleving die zich kenmerkt door gezamenlijkheid, juiste verhoudingen en duurzaamheid. Het zorgt voor instandhouding door de tijd. De contributist is zich bewust van toekomstige behoeften en houdt daar rekening mee. Hij leeft in een uitgebreider nu en beleeft tijd als vierde dimensie van zijn realiteit.

Tot nu toe heeft de mens vooral geprofiteerd van wat de Aarde te bieden heeft, het land zelf en haar delfstoffen. Hierbij zijn samenlevingen ontstaan die zijn gestoeld op het hebben en verkrijgen van bezit. Feodalisme, socialisme, liberalisme en kapitalisme regelen aan wie het bezit toebehoort en wie daarvan het profijt mag ontvangen. Het vergaren en profiteren van bezit is daarmee het ultieme streven van de mens geworden hetgeen leidt tot modellen die zich richten op groei en expansie. Aan deze groei en expansie is echter wel een eindigheid; dit blijkt uit de uitputting van de Aarde en haar delfstoffen en het vastlopen van de economische systemen.

Reeds decennia slagen overheden en financiële instellingen er niet in in crisissen het hoofd te bieden. Dit komt omdat men dacht in maatregelen gebaseerd op korte termijn profijt. In het contributisme daarentegen richt de mens zich - zowel sociaal-maatschappelijk als economisch - op een evenwichtige bijdrage aan de samenleving en haar terrein. Hierbij worden motieven van groei, bezit en korte

termijn profijt vervangen door duurzaamheid, juiste verhoudingen en gezamenlijkheid. Zo neemt de som van het gezamenlijk profijt toe.

Sinds de jaren zeventig is uitgebreid geëxperimenteerd met dit bijdragebeginsel in bedrijfseconomische situaties. Slecht of matig functionerende organisaties blijken, door zich weer te richten op hun maatschappelijk- economische functie, snel te herstellen in gezonde organisaties die zich kenmerken door een stimulerende cultuur en hoge medewerker participatie. Opvallend daarbij is dat deze organisaties ook een uitstekend rendement maken, echter nu niet langer als doel maar als logische resultante van hun zinvolle bijdrage.

Ook op sociaal-maatschappelijk gebied biedt contributisme een effectieve grondhouding om op helende wijze conflicten op te lossen, waarbij betrokkenen elkaar niet langer beschadigen en geschillen winnaars noch verliezers kennen. Ook bestuurders en managers die vanuit deze grondhouding opereren blijken uitstekende leiders en inspirators te zijn die anderen kunnen bewegen om gezamenlijk grote prestaties te leveren. (3)

Inrichten en besturen

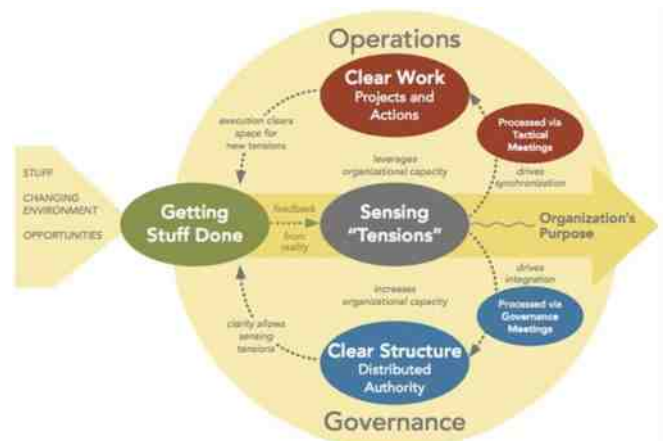
Contributisme vraagt om een nieuwe manier van inrichten en besturen. Door de hogere ethiek zal minder behoefte zijn aan regelgeving en naar boven toe verlegd beheer. De nadruk komt te liggen op zelforganisatie en het ontwikkelen van collectieve kennis en creativiteit, zoals benoemd in holacracy.org. Het vormt een antwoord op wat Gary Hamel(4) de 'resilience gap' (de veerkracht tussenruimte) noemt: 'The world is becoming turbulent faster than organisations are becoming resilient.'. ('De wereld wordt turbulent sneller dan organisaties veerkrachtig worden.')

Holacracy is een bestuursraamwerk voor effectievere samenwerking. Holacracy verdeelt autoriteit en besluitvorming over zelfstandige, autonome teams in plaats van in de klassiek 'top' van de organisatie. Ze gaat er vanuit dat het klassieke organogram besluitvorming frustrateert en medewerkers demotiveert. Een aantal beginselen:

- Zelfmanagement: Zelforganiserende teams.
- Heelheid: Aandacht aan de menselijke kant van inclusief samenwerken.
- Evolutionair doel: Strategievorming is niet alleen iets voor het bestuur.

Gedistribueerde autoriteit

Holacracy tracht het beste van een klassiek 'top-down' en een progressieve 'bottom-up' benadering te combineren. Daartoe wordt de organisatie ingedeeld in 'cirkels', ieder met echte autoriteit maar wel in een duidelijke hiërarchie ten opzichte van elkaar. (cirkels bepalen in grote mate zelf hoe ze werken en wie wat doet)

Het verwerken van spanningen

In Holacracy ligt de focus op het verwerken van spanningen, het verschil tussen hoe iets nu is (realiteit) en wat het zou kunnen zijn (het doel). Holacracy biedt duidelijke processen en regels die elke medewerker in staat stelt spanningen te signaleren er iets aan te doen. Empowerment dus. Door iedereen in de organisatie in staat te stellen verbeteringen te realiseren opereert de organisatie effectiever én voorkom je dat medewerkers gefrustreerd en gedemotiveerd raken.

Regels voor 'Governance' en 'Operatie'

Holacracy stelt regels die bepalen hoe teams samen horen te werken. Governance-bijeenkomsten hebben als doel de vorm van samenwerking en taakverdeling constant door te ontwikkelen en om rollen en verantwoordelijkheden constant duidelijk te maken. Zo wordt voorkomen dat 'herorganisatie' niet pas gebeurt als de situatie niet langer houdbaar is, maar is ze een constant proces. Daarnaast werkt Holacracy met een vaste frequentie van operationele, tactische bijeenkomsten: specifiek bedoeld om kwesties met het werk zelf zo efficiënt mogelijk aan te pakken.

Expliciet benoemen van rollen

In bijna elke organisatie heeft iedere medewerker feitelijk meerdere taken en rollen. Holacracy maakt een duidelijk onderscheid tussen iemands 'rol' en de persoon zelf. En

dus kan een persoon meerdere rollen hebben en in meerdere cirkels werken. De hiërarchische verhouding van alle cirkels en de rollen die daarin ingevuld worden, worden expliciet omschreven en zijn openlijk toegankelijk.(5)

Federalisme 0.0

Contributisme en Holacracy, toegepast bij de wisselwerkingen tussen gezin, gemeente, provincie, staat, regio en mondiaal bestuur zou een nieuw licht kunnen doen schijnen op het federalisme. Als een ieder duurzaam bijdraagt in zowel productie als overleg ontstaat een hechtere samenleving zonder geweld en meer profijt.

Drie praktische nieuwe modellen kunnen daar nog een extra meerwaarde aan geven:

1. Mondiale lagen van duurzaamheid: Een nieuwe bestuurlijke gelaagdheid;
2. Tien nieuwe duurzame mensenrechten: Ruimte, werk, en bestuur in balans;
3. Digitale werkwaarde (Digital Labor Value - dLv): Werken vanuit beschikbaarheid i.p.v. competitie.(6) (Maar dat is gesprekstof voor een volgend artikel).

Tot slot

Nu we weten dat het gaat om wie wat bijdraagt binnen de doelstelling kunnen we dat laten weten aan de WFBN-leden en het ook gaan bijhouden en rapporteren. Dit zal zeker leiden tot meer actieve leden (de leden erbij betrekken) en een bewust positievere bijdrage.

2018 wordt dan in meerdere opzichten een feestjaar voor de WFBN.

Verwijzingen:

1. Duurzame ontwikkelingsdoelen, SDGs - worldsustainabilityfund.nl/sdg, unsdsn.org.
2. Happiness Index - actionforhappiness.org, grossnationalhappiness.com, happyplanetindex.org.
3. De tekst in deze paragraaf is een bewerking van contributisme zoals omschreven in contributisme.nl/filosofie.
4. garyhamel.com, hbr.org/2003/09/the-quest-for-resilience.
5. De tekst in deze paragraaf is een bewerking van holacracy zoals omschreven in emerge.nl
6. Deze modellen kunt u vinden onder worldsustainabilityfund.nl/i1.html#e.

De democratische staat en de niet-democratische partijen

Over de oratie van de rechtskundige George van den Bergh (1936)

Frans Vermeulen, secretaris WFBN

Volgens Recep Tayyip Erdogan is er geen betere democratie denkbaar dan het huidige Turkije. Veel Europeanen zien dat toch anders: bijvoorbeeld vanuit de merkwaardigheid dat Erdogan vreselijk afgeeft op zijn tegenstanders, terwijl hij ze eigenlijk dankbaar moet zijn. Ze hebben immers zijn populariteit en macht vergroot. Hoe paradoxaal wil je het hebben?

Ik noem dit - bij wijze van voorbeeld - om aan te tonen dat er meerdere interpretaties van 'democratie' mogelijk zijn. Die van België is al anders dan die van Nederland. Democratie kan echter ook perverteren als de meerderheid van een natie gedachteloos achter slogans en vaandels loopt en emoties ongecontroleerd hun gang kunnen gaan. In Turkije wordt weer als vanouds gemarteld. Mensen worden zonder vorm van rechtspraak vastgezet en weten niet waarvan ze worden beticht.

Wij, die dit met lede ogen aanzien, zouden onze eigen vaderlandse democratie ook eens onder de loep kunnen leggen. We vinden het one-man-one-vote-systeem vanzelfsprekend, maar het typische is dat Erdogan dat ook vindt. Dat systeem komt immers op dit moment voor hem goed van pas. Je gevoel zegt dat iedereen mee moet kunnen doen, maar je verstand zegt iets anders: eigenlijk zou het moeten gaan om ethiek, solidariteit en recht, maar helaas zet niet elke kiezer in het kieshokje zijn eigenbelang even op non-actief. Nee, het is eerder andersom! Of laat ik nu juist mijn gevoel aan het woord en zegt mijn verstand dat iedereen mee moet kunnen doen? Ik weet het niet, ik twijfel. Hoe kun je de kwaliteit van een democratie waarborgen? Hoe kun je ze weerbaar maken? Hoe kun je een land politiek gezond houden? Hoe komt Turkije van Erdogan af?

Een man die zich bezighield met dit soort vragen was de rechtskundige George van den Bergh, die op 28 september 1936 bij het aanvaarden van zijn hoogleraarschap aan de Universiteit van Amsterdam een belangrijke oratie hield, getiteld: 'De democratische Staat en de niet-democratische partijen'. Hij vroeg zich af: "Mag de rechter anti-democratische partijen verbieden? En zo ja, op grond waarvan?"

Van den Bergh kwam uit een Joods gezin en zette zich in voor Joden die uit Duitsland vluchtten uit angst voor het nazi-geweld. Toch beschuldigt Van den Bergh geen enkel land met name, om te voorkomen dat hij ervan zou kunnen worden beticht zijn inaugurele rede te misbruiken voor politieke doeleinden. Nee, de rede vond plaats als een bijdrage aan de rechtswetenschap. Het recht staat immers boven de politiek. Toch kon het niemand ontgaan dat de oratie op het juiste moment werd uitgesproken. In Nederland werd in 1931 de NSB opgericht. Niet alleen Duitsland kwam in de greep van het nationalisme. Generaal Franco, Mussolini, rechts of links: het was een Europese trend.

Van den Bergh wijst er op dat een democratie verschillende vormen kan aannemen, zelfs een dictatuur. Dat betekent dat de kiezers één persoon tijdelijk de opdracht geven alle besluiten te nemen die een land - in een tijd van crisis - snel nodig heeft. Zo gauw de toestand veilig is neemt het parlement de taak van wetgever weer over. Een dictator is geen despoot, aldus Van den Bergh. De laatste werkt met onderdrukking: hij omringt zich met een repressief systeem dat de massa monddood maakt. In die zin is Erdogan een dictator, maar geen despoot. Erdogan is geen 'Pol Pot', de leider van het "Democratisch Kampuchea".

Maar hoe zit het dan met politieke partijen die de democratie willen afschaffen? Zij maken gebruik van het bestaande democratische systeem om macht te verwerven. Ze doen mee aan verkiezingen en krijgen zetels in het parlement. En ze worden er nog voor gesubsidieerd ook! Volgens Van den Bergh hoeft dat geen probleem te zijn, zolang een democratie maar weerbaar is. En dat is ze als ze corrigeerbaar is. Maar dat betekent dat de andere partijen in zo'n land duidelijk afstand moeten nemen van de partij die de democratie wil afschaffen. Dat vraagt dat politieke partijen niet alleen kritisch zijn ten opzichte van andere partijen, maar ook ten opzicht van zichzelf. De politieke partijen moeten gezamenlijk het bestaande systeem dragen en ondersteunen, maar ook eerlijk kritiseren en waar nodig verbeteren. Zij zijn toezichhouders op de goede gang van zaken, samen met de rechterlijke

macht en de regering. Die kunnen dat niet alleen af. Democratie moet gedragen worden door de partijen en door het kiezerspubliek. Dat vraagt een kritische vorm van nationalisme, die zich niet afzet tegen andere landen, maar op samenwerking uit is. Van den Bergh gaat uitvoerig in op het wezen van de illegaliteit en spreekt in dat verband over 'het bederf van de goede zeden', een term uit de wet van 22 april 1855 betreffende "de regeling en beperking der uitoefening van het recht op vereniging en vergadering". Hij is er zich van bewust dat geen enkele wet in staat is om de goede democratie af te dwingen. Er bestaat immers geen goede democratie en daarom kunnen anti-democratische partijen niet zonder meer verboden worden. Met wetten kun je het gedrag van mensen niet afdwingen, tenzij je zelf een repressief systeem voorstaat dat gaat in de richting van het fascisme. Maar dat wil je niet! Toch heb je geen absolute maatstaf. Fijntjes merkt Van den Bergh op dat elke partij er op uit is om de wet te veranderen, dus waarom zou een anti-democratische partij dat dan niet mogen?

Hij concludeert dan ook dat het verbieden van een anti-democratische partij door het bestaande systeem onmogelijk is. Alleen bij wijze van uitzondering, namelijk als zo'n partij een oncontroleerbaar en onveranderbaar regeersysteem in wil gaan voeren en kritiek daarop bestraft, ergo: de mensenrechten straffeloos wil kunnen schenden. Turkije zakt momenteel sterk af in die richting: een bejubelde "democratie" die het recht vertrapt.

En dus: het doel van een partij om het bestaande democratische systeem op te doeken is geen voldoende reden om een partij te verbieden. Een verbod is pas te rechtvaardigen als a)

die partij aanstuurt op het straffeloos mogen schenden van mensenrechten en b) de bestaande partijen er niet zichzelf mee willen rechtvaardigen, op straffe van zelf anti-democratisch te worden. Want dat is uiteraard de valkuil. Als we ons dit bewust zijn gaat ons begrip van 'democratie' in de richting van vrijheid in verantwoordelijkheid én zelfkritiek.

Die tasten de machtsvorming in de kern aan. Macht is het moordwapen van de politicus.

Verheugd op kunst

Erik Kaper,
oud-docent geschiedenis / CKV

Het was al een heel oude afspraak. Na vele jaren zouden drie vrienden van weleer weer eens langskomen om, net als vroeger onder het genot van een glas wijn, de toestand van de wereld door te nemen, onze verontrusting over alles en nog wat te uiten en, ongetwijfeld tevergeefs, pogen een definitieve oplossing te vinden voor vele problemen, die de wereld teisterden.

Alle drie waren zij op het afgesproken tijdstip present, zeiden absoluut geen nee tegen de wijn en hoopten naar hun zeggen op een dag zoals vroeger. Maar op de een of andere manier, wij voelden het allemaal, was er wat veranderd. Tot een soort gesprek kwam het natuurlijk wel, dus hadden wij het over Trump en zijn hofhouding, Macron als de nieuwe Napoleon, de pretenties van China wat betreft hun nieuwe zijderoute en de bijna onmogelijke situatie in het Midden-Oosten. Zelfs de kabinetsformatie in Nederland kwam nog even ter sprake!

Maar ons oude enthousiasme en vuur, dat ik ooit zo koesterde, was er niet meer. Waren wij nu te oud, was onze vriendschap sleets geworden of hadden wij te veel afstand genomen van het wereldgebeuren? Er vielen in ons samenzijn vele dode momenten en niemand durfde de ietwat treurige stemming te onderkennen, laat staan te benoemen. Ik schonk nog maar eens in, je moet toch wat!

Opeens, onverwacht, vroeg een van mijn vrienden, afkomstig uit Mali, aan mij: wat stelt die grote foto boven jouw bureau eigenlijk voor? Wat beduust, maar niet onaangenaam getroffen, zei ik dat het ging om een foto van mijn geboortewijk in Amsterdam, in 1932 genomen vanaf de Wolkenkrabber en meteen begon ik te kletsen over het plan Berlage en mijn Rivierenbuurt. De twee andere vrienden, wonend in de Bijlmer en in Rome, reageerden onmiddellijk. Het leek alsof wij allen opgelucht waren dat ons moeizame gesprek een gepasseerd station was. Allemaal kwamen wij met eigen voorbeelden van stadsplanning, architectuur en de grote bouwmeesters van vroeger en hadden een volstrekt persoonlijke opvatting over de hele materie.

Alles kwam ter sprake, de schoonheid van het Parthenon en het Pantheon, Walter Gropius en zijn Bauhaus, Palmyra in Syrie, waarbij de politiek natuurlijk toch weer aan de orde kwam, de aantrekkingskracht van de pyramides van Peru en Egypte, de eenvormigheid van nieuwe stadswijken enz. enz.

Op volkomen natuurlijke wijze kwamen wij daarna te spreken over beeldende kunst, religie, literatuur, muziek en wat dies meer zij. Voor mijn gevoel, een uitermate prettig gevoel, voerde dit gesprek ons de hele wereld over.

Afbeelding: Francesco Salviati (www.cromhouthuis.nl, Herengracht 368, Amsterdam -- "Geniaal getekend" -- Van Da Vinci tot Rembrandt, 08.07 - 15.10 2017)

Van het prachtige praalgraf van paus Sixtus IV in de schatkamer van het Vaticaan naar de geheimen van de Iraanse stad Isfahan, de Afrikaanse sculpturen, die ooit een bron van inspiratie waren voor Picasso, de Japanse prenten, waar van Gogh en Gauguin zo gek op waren, de ontroerende annunciaties uit de Middeleeuwen en de Renaissance, de grottekeningen van Lascaux, naar Andy Warhol (kunstenaar of charlatan?), de dichtkunst van Petrarca en/of Allen Ginsberg, de muziek van Mozart en de Beatles, de woordkunst van Bob Dylan en de woestijnblues van Tinariwen uit Mali.

Zelfs was er nog enige tijd over om te praten in een steeds aangener sfeer over boeken en schrijvers. Kafka en Marquez, Nescio en Dante, Joseph Roth en Hemmingway, Breytenbach en Sartre, velen passeerden de revue!

Wij realiseerden ons, zonder het uit te spreken, dat vroeger weer nu was geworden!!

Amsterdam, Mali en Rome weer aan een gemeenschappelijke tafel!

Zonder enige moeite kwamen wij tot een bescheiden conclusie:

Zou het niet aardig en wellicht noodzakelijk zijn dat politici, in het voorportaal van ongetwijfeld moeilijke en heftige onderhandelingen, enige tijd vrijmaken om over kunst en cultuur in de breedst mogelijke zin te praten en te filosoferen?

Na een dergelijke sessie, waarin de politiek natuurlijk al een rol speelt, kan er misschien wat meer ontspannen onderhandeld worden over politieke hete hangijzers en is dat voor de wereldbevolking een geruststellender gedachte. Kunst verbindt en wint!

Klimaat, Bossen, Bomen en je Bord

Simone Lovera,
Global Forest Coalition

Hoewel het Klimaatakkoord van Parijs vanuit juridisch oogpunt een buitengewoon zwak en vrijblijvend verdrag is, heeft het een opmerkelijke hoeveelheid politieke wil voor een vooruitstrevend klimaatbeleid gegenereerd. Toen de Noord-Amerikaanse President Trump dan ook begin juni aankondigende dat hij het verdrag zo snel mogelijk ging opzeggen kreeg hij vanuit de hele wereld zware kritiek te verduren. Nu staat Trump's aankondiging vanuit juridisch oogpunt net zo dwars op de waarheid als de wetenschappelijke onwaarheden waarop zijn besluit gebaseerd was, want tot 2019 kunnen de VS zich helemaal niet terugtrekken uit het Verdrag, en ook daarna zal de procedure op zijn minst een jaar duren, dus het wordt waarschijnlijk pas de volgende president van de VS die hierover daadwerkelijk gaat beslissen. En ondertussen hebben bijna alle andere landen in de wereld reeds toegezegd om, ook zonder de VS, hun klimaatbeleid drastisch aan te scherpen. Ook binnen de VS zijn een groot aantal staten, gemeentes, bedrijven en met name burgers ook allang bezig met soms zeer vooruitstrevende duurzaamheidsmaatregelen. Trump mag dus twitteren wat hij wil, maar gelukkig lijkt het klimaatbeleid dusdanig geworteld in de samenleving dat elk weldenkende politicus het hoog op de agenda heeft staan.

Toch bestaat er nog veel onduidelijkheid over wat nu precies de meeste effectieve methodes zijn om klimaatverandering tegen te gaan. Zo staat het streven "klimaat--neutraal" te worden bij velen in hoog in het vaandel geschreven, waarbij verondersteld wordt dat de uitstoot van bijvoorbeeld vliegvluchten of andere vervuilende activiteiten simpelweg gecompenseerd kunnen worden door een paar extra tientjes bovenop een ticket te betalen, waarvoor dan ergens een paar boompjes worden geplant. Maar er is geen enkele garantie dat die boompjes lang zullen doorleven en dus weer een gelijkwaardige hoeveelheid CO2 zullen opnemen. Daarnaast is het nog altijd weinig bekend dat het planten van een grote hoeveelheid verkeerde – exotische – bomen op de verkeerde plaats niet altijd milieuvriendelijk is. De laatste *State of the World's Forest* rapporten geven aan dat de grootste bedreiging voor de natuur niet meer is dat er geen bomen meer zullen zijn, maar dat biodiverse bossen over de hele wereld langzaam maar zeker vervangen worden door boom-monoculturen in de vorm van grootschalige plantages.

Deze plantages vervangen natuurlijke ecosystemen of andere meer biodiverse landschappen en veroorzaken dus grote schade aan biodiversiteit, waterbronnen, en de

bodem leiden. Omdat boomplantages ook heel weinig banen per hectare land opleveren vormen ze bovendien een grote bedreiging voor de werkgelegenheid en voedselproductie van lokale gemeenschappen, waarbij vrouwen in ontwikkelingslanden, die vaak afhankelijk zijn van toegang tot sprokkelhout en andere bosproducten, vaak het grootste slachtoffer zijn.

Daarnaast kan de wereld zich gezien de hoge ambities die in het Parijs Akkoord verwoord liggen dit soort compensatie-projecten helemaal niet veroorloven –alle landen moeten immers alle mogelijkheden aangrijpen om emissies terug te dringen als we de opwarming van de Aarde tot hoogstens 1.5 C willen beperken. Dit betekent dat er gestreefd moet worden naar en/en/en beleid: Emissies moeten overal worden teruggedrongen, en bossen moeten waar mogelijk behouden en hersteld worden, en de ontwikkelingslanden moeten gesteund worden in hun pogingen om bossen te behouden en te herstellen en emissies terug te dringen.

Gelukkig zijn er nog tal van manieren waarop emissies op drastische wijze teruggedrongen kunnen worden die geen negatieve sociale of ecologische effecten hebben, maar juist bijdragen aan een groot aantal milieu- sociale- en gezondheidsdoelstellingen. Een maatregel die tot voor kort door veel - door de veeteelt-industrie beïnvloedde - beleidsmakers in de schaduw werd gehouden maar gelukkig eindelijk aandacht krijgt is het streven naar duurzame en meer gebalanceerde voedselproductie en een daarbij behorend gebalanceerd dieet. Met name de productie van vlees en zuivel heeft namelijk een buitenproportionele grote invloed op het klimaat. De VN Landbouw en Voedselorganisatie FAO heeft uitgerekend dat ongeveer 14% van alle broeikasgasemissies aan de veehouderij te wijten zijn. De productie van vlees, zuivel en veevoer (met name soja) is bovendien verreweg de grootste oorzaak van ontbossing in het continent met de hoogste ontbossingscijfers ter wereld: Zuid-Amerika, en daarmee ook een hoofdoorzaak van biodiversiteitsverlies. De meerderheid van het geproduceerde vlees en de overgrote meerderheid van de geproduceerde soja wordt geëxporteerd, onder meer naar landen als Nederland, waar de soja vervolgens door een eveneens buitengewoon vervuilende bio-industrie als veevoer gebruikt wordt.

Die bio-industrie wordt al decennialang niet meer door de Nederlandse burger gewenst. In de jaren tachtig van de vorige eeuw kwam reeds uit enquêtes van dierenbeschermingsorganisaties naar voren dat de meerderheid van de Nederlandse bevolking de bio-industrie wilde afschaffen. Maar dankzij de nauwe banden van een relatief kleine

groep veehouders met een aantal politieke partijen is een dergelijke sanering de kippen-, varkens- en andere veehouders bespaard gebleven. Weliswaar zijn er veel kleine producenten verdwenen, maar de sector zelf kon blijven groeien, mede door subsidies die ook tot oneerlijke concurrentie in het buitenland leidden. Zo is de kleinschalige kippenteelt in een land als Ghana, die voornamelijk uit wat wij scharrelkippen zouden noemen bestond, bijna volledig weggeconcentreerd door de import van Europees kippenvlees uit de bio-industrie.

Ook in andere ontwikkelingslanden als India, China, Brazilië en Argentinië is er een schrikbarende concentratie en schaalvergroting in de veehouderij gaande, waarbij kleinschalige, relatief dier- en milieuvriendelijke productie wordt vervangen door de legbatterijen, kettingzeugen en kistkalveren die we in Nederland al decennialang kennen. De stijgende vraag naar goedkoop vlees en zuivel van de groeiende stedelijke middenklasse is een belangrijke oorzaak van deze trend, hoewel opgemerkt moet worden dan met name in India en China de vlees- en zuivelconsumptie per capita nog veel lager ligt dan die in Europa of met name Noord- en Zuid-Amerika, waar al vanuit koloniale tijd een echte vleescultuur heerst. Maar gezien het feit dat deze vier landen alleen al meer dan de helft van de wereldbevolking vertegenwoordigen vormt de stijgende vlees- en zuivelconsumptie een tijdbom voor de wereldvoedselvoorziening, het klimaat en het milieu in het algemeen. Voor elke kilo vlees zijn namelijk gemiddeld vijf kilo granen of ander veevoer nodig, met name als het vee in (mega-) stallen in plaats van op natuurlijk gras gehouden wordt.

Gelukkig is er eindelijk, anno 2017, een "Groente Revolutie" aan de gang zoals de Allerhande, nu niet bepaald een revolutionair blad, het verwoordde. Een snelgroeiende groep consumenten is erachter gekomen dat een meer gebalanceerd dieet van weinig of geen vlees en zuivel en meer groenten, fruit en peulvruchten niet alleen een stuk gezonder is, maar dat het, naast het vermijden van vliegkreken, ook verreweg de meest effectieve maatregel is die je als individu kunt nemen om je steentje aan het tegengaan van klimaatverandering bij te dragen.

Blijft nog de vraag waarom de overheid, die toch zo ambitieus zegt te zijn op het gebied van klimaatbeleid, nog zo weinig doet om overmatige vlees en zuivelconsumptie tegen te gaan. Er zijn immers tal van mogelijkheden om de "groente revolutie" te ondersteunen, te beginnen met het schrappen van de nog steeds gulle subsidiestromen aan een bio-industrie die al dertig jaar geleden door de gemiddelde Nederlandse burger afgewezen werd. Ook een zogeheten vleestax zou geen slecht idee zijn, gezien de negatieve gevolgen van vleesconsumptie op de gezondheid – op drank en tabak worden immers ook speciale belastingen geheven. Daarnaast zou een veel strengere wetgeving op het gebied van met name stikstof-uitstoot veel zoden aan de dijk zetten – het met name door koeien uitgestootte methaan is relatief nog veel schadelijker als broeikasgas dan CO₂. Ook zou er veel meer ruimte en steun moeten komen voor kleinschalige, duurzame en op eigen consumptie gerichte voedselproductie, zoals stadsmoestuinen en zogeheten voedselbossen.

Hofwinkel Dronten, met dank aan Do Veltman

Tot slot zou een importverbod van soja en vlees uit landen met hoge ontbossingscijfers als Brazilië en Paraguay ook een effectieve maatregel zijn – hier werd in oktober vorig jaar door de Latijns-Amerikaanse deelnemers aan het Monsanto Tribunaal al om gevraagd. Helaas zal een deel van deze maatregelen in strijd worden geacht met internationale handelswetgeving, dus uiteindelijk is het ook van belang om het voedselproductie-systeem op grotere schaal te veranderen, en deze handelswetgeving ondergeschikt te maken aan een dergelijke duurzame ontwikkeling. *System change, not climate change* is dan ook al jaren de slogan van de *Climate Justice* beweging. Wellicht dat de eerstvolgende bijeenkomst van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in december dit jaar in veeteelt-land Argentinië hier een kans toe biedt.

Voor meer informatie, zie www.globalforestcoalition.org

Het Earth Charter

II. Ecologische integriteit

Principe 5:

Bescherm en herstel de ongeschonden staat van de ecologische systemen op Aarde, met speciale aandacht voor de biologische diversiteit en de natuurlijke processen die het leven in stand houden.

De AARDE is op!

Het klimaat slaat terug

Frans H. Micklinghoff, voorzitter WFBN

Deze amper begonnen eeuw wordt de eeuw van de grote rampen. Aan het einde van deze eeuw zal de wereldbevolking zijn afgenomen tot 2 à 3 miljard. En dat heeft de mensheid geheel aan zichzelf te wijten. Want na de eeuw van ongenadige plundering van de Aarde slaat de Aarde via klimaatveranderingen ongenadig terug. Willen we de schade nog een beetje beperken dan zullen we massaal moeten overgaan op zonne- en kernenergie, invoeren van de strengste grensbewaking die maar mogelijk is, Nederland verplaatsen naar Duitsland en overgaan op een moderne vorm van dictatuur. Want de verandering van het klimaat verandert in een ongekend tempo ook de orde op onze Aarde. Willen we de schade nog een beetje in de hand houden dat moet met geweld de eenkindpolitiek worden ingevoerd. Het klimaatakkoord gesloten in Parijs is volkomen waardeloos, want kijkt niet verder dan 15 jaar.

De thans zichtbare klimaatverandering is al jaren geleden ingezet. En dat is de schuld van de mens. Maar de mens kijkt weg. Dat noemen we struisvogelgedrag. Ons doen en laten als mens is de belangrijkste reden dat het klimaat verandert. In de afgelopen 6.500 jaar koelde de Aarde gestaag af. Maar ergens tussen 1800 en 1950 kwam de omslag en begon de Aarde op te warmen. De thans ingezette klimaatverandering veroorzaakt nu al grote schade aan de gezondheid (toename smog), gebouwen (steeds meer overstromingen) en economieën (grotere bosbranden, steeds hogere uitkeringen door verzekeringsmaatschappijen). De in Parijs (met het klimaatakkoord) afgesproken maximale temperatuurstijging boven het pre-industriële niveau van 2% is niet een 'veilige' grens en de al jaren geleden ingezette ontwikkeling houdt zich niet aan een op papier gezet klimaatakkoord, maar gaat gewoon na 2025 of 2030 en 2035 door.

De in de afgelopen vijftig jaar door de mens veroorzaakte klimaatverandering (=opwarming van de Aarde) zal nog tientallen, zo niet honderden/duizenden jaren aanhouden, ongeacht wat we nu aan uitstoot van schadelijke gassen en stoffen gaan verminderen. Want de opwarming van de Aarde is een autonoom proces. We kunnen alleen vaststellen dat, als we nu op mondiaal niveau een wereldautoriteit zouden hebben met gezag en doorzettingskracht, die bepaalt dat vanaf het jaar 2020 er geen verdere CO2 veroorzaakt door industriële of mechanische processen meer mag worden uitgestoten, het proces van opwarming van de Aarde kan worden gedempt, maar niet zal worden gestopt. De opwarming is een onomkeerbaar proces geworden. Het ijs op de Noord- en Zuidpool zal

blijven smelten. In de komende vijfhonderd jaar zal zeker geen krant of tv-station het bericht kunnen brengen dat de ijsgroei op de polen toeneemt. Dus stevenen we af op een moment dat het geweldig mis gaat en niet duizenden, maar miljarden mensen door de opwarming van onze planeet om het leven komen.

Gedurende de extreme hittegolf in 2003 kwamen in Zuid-Europa tussen de 35.000 en 70.000 mensen (maar waarschijnlijk een veelvoud daarvan) vroegtijdig om het leven. Dergelijke hittegolven kwamen vroeger eens in de tweehonderd jaar voor. Vanaf 2040 krijgen we dergelijke hittegolven om de twee jaar over ons heen en vanaf 2070 zal iedere zomer zo warm zijn als die uit 2003. Het gevolg van dergelijke zomers is dat we te maken krijgen met extreme regenbuien. Er valt dan meer water op een halve dag als er normaal valt in een half jaar. Dit verschijnsel is eenvoudig te verklaren: een warme atmosfeer houdt meer vocht vast. En als dan een koude luchtlag met een vochtige warme luchtlag in aanraking komt gaat het regenen. In extreme mate. Dit zal grote overstromingen en modderlawines veroorzaken. En ook al zijn dan nu de dijken rond de Betuwe 'op veilige hoogte', het water zal dan niet meer kunnen worden tegengehouden. Hoe hoog de dijken dan ook zullen zijn. De Betuwe en het groene hart van Holland zal onder water komen te staan. De economische schade zal dan in de miljoenen-miljarden belopen. Nog afgezien van het aantal doden dat te betreuren valt.

Door de opwarming van de Aarde, dus ook het zeewater, zullen de kraamkamers van veel zeeleven – de koraalriffen, ook het loodje leggen. En één ding is zeker: de zeespiegel zal stijgen. Niet meer met een centimeter per jaar, maar met tientallen centimeters per jaar. Het Amerikaanse oceanische overheidsinstituut (NOAA) gaat er al vanuit dat de zeespiegel in 2100 zeker twee meter hoger zal zijn. Maar een stijging van drie tot vier meter kan niet worden uitgesloten. Dit proces van zeespiegelstijging zal ineens versneld worden door een massale uitstoot van methaan en koolstof door de opwarming van het Noordpoolgebied. Dit wordt nog versterkt door de ontdooiing van de permafrost, waardoor giga-hoeveelheden methaan en koolstof vrijkomen. Dan zal de snellere afbraak van de Groenlandse en Antarctische ijskap plaatsvinden en de zeespiegel met twintig à dertig centimeter per jaar stijgen. Dan houden we het in Nederland niet droog ondanks een Deltaplan, duinen en een verhoogde afsluitdijk. Dan liggen Neerlands stranden ineens bij Venlo en Munster en telt de Nederlandse bevolking nog maar 2 tot 3 miljoen mensen die een woning zoeken ergens op de Duitse hoogvlakte.

Het is echter niet alleen een probleem voor de sompige Delta die we Nederland noemen. Over de gehele wereld zullen de kuststreken, juist de plekken met grote bevolkingsconcentraties, onder water komen te staan. Om maar eens wat te noemen: De gehele Nijldelta komt onder water te staan. Juist daar ligt de 7 miljoen inwoners tellende stad Cairo. De gehele Povlakte in Italië moet worden afgeschreven als 'niet meer te redden'. Daar zal de

schade wel meevallen in vergelijking met New York waar het water vier meter hoog door de straten klotst.

CETA

Ja, Al Gore krijgt, postuum, alsnog gelijk. Het 'hadden we maar beter geluisterd en bijtijds maatregelen genomen' helpt dan niet het tij te keren. Gezien het hierboven geschetste onheilsscenario is een werkgroep 'Klimaatveranderingen' een belangrijke werkgroep.

Jan Willem van Leenhoff, WFBN-lid

Niet om dit zwarte scenario nog verder in te kleuren. Maar om voorstellen uit te werken hoe in de komende vijf, tien, twintig, dertig jaar maatregelen genomen moeten worden. Zoals het direct stoppen met kolencentrales. Maar zonder energie kunnen we niet. Dus moeten we schone energie gaan gebruiken. Zonne- en windenergie? En als de zon niet schijnt en de wind niet waait, wat dan? Overgaan op de bouw van een paar kerncentrales? Hoe krijgen we een zich totaal recyclende economie? Hoe stoppen we de kap van de regenoerwouden en moeten we beginnen met in allerijl herbossen in Indonesië en Brazilië? Moeten we een eenkindpolitiek verplichten? Hoe stoppen we het leegvissen van de oceanen? Moeten we alle archieven en kunstschaten alvast in veiligheid brengen (naar Hannover? of Berlijn?) Moeten we doorgaan met de dijken te versterken of maar emigreren naar Zwitserland?

Kortom: Wat moeten we doen om onze overleveringskans zo groot mogelijk te maken? Wat moeten we doen om het naderende onheil zo lang als mogelijk uit te stellen? Wat moeten we doen? Meldt u aan voor de werkgroep 'Klimaat'. Denk mee. Wij moeten de Tweede Kamer, de regering, De Europese Commissie, het Europees Parlement en de Verenigde Naties vertellen wat ze MOETEN gaan beslissen. Want zelf steken ze de kop nog in het zand (struisvogelpolitiek, weet u nog?). Het is niet meer 1 voor 12, maar al ruimschoots over 12. De vraag is nu, want schade zal er komen – forse schade zelfs –, hoe kunnen we de schade beperken. Welke grote en individuele kleine stappen kunnen wij nemen?

De Werkgroep gaat in oktober van start. Meldt u aan.

"Education is the most powerful weapon to change the world"
Nelson Mandela

CETA is het *Comprehensive Economic Trade Agreement*, een vrijhandelsverdrag tussen Canada en de Europese Unie. Het verdrag moet handel tussen Europa en Canada vergemakkelijken door onder andere importtarieven te verlagen, markten verder te openen en regels te versoepelen. Het verdrag is op 15 februari jl. goedgekeurd door het Europees Parlement en werd op 1 april 'voorlopig toegepast'. Het verdrag moet nu nog door nationale parlementen worden geratificeerd.

De export van onder andere kaas wordt een stukje makkelijker, waardoor de Nederlandse afzetmarkt zal groeien en sommige kaasboeren dus meer geld zullen verdienen.

Canada is groot en er zijn veel veeboeren met grote stukken land, enorme stallen en een gigantische veestapel. De koeien staan in 'megastallen'. Verder is vee houden in Canada een stuk goedkoper, door soepelere regels voor milieu en dierenwelzijn. De Nederlandse veeboer zal niet kunnen concurreren met de prijzen van zijn Canadese opponent. Gevolg is dat met CETA de schappen in onze supermarkten straks vol zullen liggen met Canadese kiloknallers. Ook mogen er in Canada hormonen en pesticiden gebruikt worden die in Nederland verboden zijn wegens mogelijke gezondheidsrisico's.

In Canada mogen producten direct verkocht worden, totdat iemand bewijst dat ze schadelijk zijn. In Nederland is dat andersom, hier moet de producent eerst bewijzen dat het onschadelijk is en dan pas mag het de markt op. Dat heet het voorzorgsbeginsel. In het CETA-verdrag staat overigens dat de producten die in Nederland ingevoerd worden, moeten voldoen aan onze standaarden, maar dat is ontzettend moeilijk te controleren. Daarbij kunnen onze standaarden ook onder druk komen te staan vanwege de toenemende concurrentie, maar ook via regelgevende samenwerking, waarbij nieuw in het leven geroepen overlegorganen buiten parlementen om, kijken naar manieren om de handel te bevorderen.

Het voorzorgsbeginsel is in CETA niet goed beschermd, waardoor overheidsmaatregelen op gebied van voedselveiligheid en consumentenbescherming gezien kunnen worden als een onnodige handelsbelemmering. Canadese bedrijven kunnen onder het ICS een schadeclaim indienen bij onze overheid, omdat een dergelijke maatregel tot verminderde bedrijfswinsten kan leiden.

ICS staat voor *Investment Court System*. Dit is het speciale claimsysteem voor buitenlandse investeerders dat onderdeel is van CETA. Buitenlandse investeerders kunnen hiermee een claim bij de overheid neerleggen als ze zich benadeeld voelen door Nederlands beleid. Deze zaak wordt vervolgens niet behandeld binnen het nationale

rechtssysteem, maar in een apart hof van arbitrage, met juristen die doen alsof ze rechters zijn. Het werkt overigens maar één kant op. Buitenlandse investeerders kunnen wel een claim bij onze overheid neerleggen, maar als burgers zich benadeeld voelen door het beleid van een buitenlands bedrijf hebben zij dat recht niet.

Hieronder een mooi voorbeeld van wat er gebeurt als je door een buitenlands bedrijf voor een rechter wordt gedaagd (ge-sued), omdat je als overheid de regels wil veranderen. De Mexicanen gebruikten vroeger altijd Amerikaanse *'high fructose corn syrup'* om hun frisdranken te zoeten. Aangezien ze grootverbruikers van frisdrank zijn, voer de Amerikaanse economie daar wel bij. In 1992 sloot Mexico zich aan bij het vrijhandelsverdrag NAFTA met onder andere de VS en Canada. Toen de Mexicanen overstapten naar suiker geproduceerd door de lokale boeren en een suikertaks invoerden, werden ze aangeklaagd door onder andere Cargill, een Amerikaans bedrijf dat de siroop maakt. Door de invoering van de suikertaks ontstond er volgens de 'rechters' oneerlijke concurrentie. De Amerikaanse siroop kon niet meer concurreren met de lokaal geproduceerde suiker. Cargill werd in het gelijk gesteld en Mexico moest 77 miljoen dollar betalen. Zo zijn er ook voorbeelden van landen die nieuwe wetgeving terugtrokken onder druk van miljardenclaims bij de 'rechters'.

Amerikaanse bedrijven die in de EU actief zijn, hebben ook een vestiging in Canada. Ook al is de VS geen onderdeel van CETA, op die manier kunnen ze toch claims bij onze overheid neerleggen.

Er zijn studies die voorspellen dat het de EU tot wel 300.000 banen gaat kosten. Buiten grote investeerders en multinationals gaat er bijna niemand op vooruit. Pas zeven jaar na de ingang van het verdrag, gaat de EU-inwoner, in het gunstigste geval, iets aan zijn portemonnee merken. Die wordt dan wekelijks gespekt met wel 45 cent extra.

We lopen keihard achter in Nederland op het gebied van duurzaamheid. Wereldburgers willen overstappen naar een samenleving die duurzaam en eerlijk is. Eentje die vrij is van fossiele brandstoffen als olie, kolen en gas. Maar door het ondertekenen van CETA komt die duurzame wereld allesbehalve dichterbij. Onder CETA geniet de fossiele industrie juist meer bescherming dan voorheen. Moeten we er niet naar toe dat we ons voedsel duurzaam produceren, in plaats van gebruik te maken van nog meer industriële landbouw, gepaard met vervuiling en bodemuitputting?

Eerst moeten de Tweede en Eerste Kamer zich over CETA buigen. Dat is naar verwachting in de herfst. Een parlementaire meerderheid zou de feiten onder ogen kunnen zien en CETA in de huidige vorm verwerpen. Maar zo niet...dan gaat na de publicatie in de Staatscourant een termijn van vier weken in om 10.000 handtekeningen in te dienen bij de Kiesraad. Zijn die goedgekeurd, dan moeten 300.000 handtekeningen worden ingediend bin-

nen zes weken. Zijn die ook goedgekeurd, dan volgt onherroepelijk het referendum. De uitslag daarvan is een advies aan het parlement.

Esperanto vertaling

CETA

CETA estas la Ampleksa Ekonomia Komerca Kontrakto, liberkomerca traktato inter Kanado kaj Eŭropa Unio. La traktato devas plifaciligi la komeron inter Eŭropo kaj Kanado malplialtigante interalie importajn tarifojn, plue malfermante merkatojn kaj malrigidigante regulojn. La traktato estas aprobita la lastan 15-an de februaro de la Eŭropa Parlamento kaj estis 'dume aplikita' la 1-an de aprilo. La traktato devas esti ratifita nun ankoraŭ de naciaj parlamentoj.

La eksporto de interalie fromaĝo iom plifaciligas, pro kio la nederlanda merkato kreskos kaj kelkaj fromaĝofaristoj laborakiras do pli da mono.

Kanado estas granda kaj estas multaj brutbredistoj kun grandaj pecoj da tero, enormaj staloj kaj grandega brutaro. La bovinoj staras en stalegoj. Plue teni brutojn en Kanado estas konsiderinde pli malmultekoste, pro pli malrigidaj reguloj por la vivmedio kaj bestobonfarto. La nederlanda brutbredisto ne povos konkuri kun la prezoj de sia kanada oponanto. Konsekvenco estas ke kun CETA la bretoj estos plenaj de kanadaj kilofuroraĵoj. Oni povas ankaŭ uzi hormonojn kaj pesticidojn en Kanado kiuj estas malpermesitaj en Nederlando pro eblaj sanrisko.

En Kanado produktoj povas esti rekte vendataj, ĝis iu pruvas ke ili estas malutilaj. En Nederlando tio okazas inverse, ĉi tie la produktanto devas unue pruvi ke io estas nemalutila kaj nur tiam oni povas enmarkatigi tion. Tio nomiĝas la antaŭzorga principo. En la CETA-traktato oni cetere povas legi ke la produktoj kiuj estas importataj en Nederlandon, devas plenumi niajn normojn, sed tio estas malfacilege kontrolebla. Ankaŭ niaj normoj povas krome veni sub premo pro la pligrandiĝanta konkurenco, sed ankaŭ tra reguliga kunlaboro, ĉe kiu nove kreitaj konsilaj organoj sen kontroleblo por la parlamento, serĉas manierojn por favori la komeron.

La antaŭzorga principo en CETA ne estas bone protektata, pro kio registaraj agoj rilate al nutra sekureco kaj konsumantoprotekto povas esti vidataj kiel nenecesaj komercobstrukco. Kanadaj entreprenoj sub la ICS povas prezenti garantian pretendon ĉe nia registaro, pro tio ke tia rimedo povas konduki al reduktitaj entreprenaj profitoj.

ICS signifas investo-tribunala sistemo. Tio estas la speciala pretendosistemo por eksterlandaj investistoj kiu estas parto de CETA. Eksterlandaj investistoj povas per tio meti pretendon ĉe la registaro kiam ili sentas sin malavantaĝitaj de la nederlanda politiko. Poste tiu proceso ne estas pritraktata en la nacia jursistemo, sed en aparta arbitracia kortumo, kun juristoj kiuj ŝajnigas esti juĝistoj. Tio funkcias nur unuflanken. Eksterlandaj investistoj ja povas meti pretendon ĉe nia registaro, sed kiam civitanoj sentis sin malavantaĝitaj de la politiko de eksterlanda entrepreno ili ne havas tiun rajton.

De democratisering van de wereld: hebben we een wereldparlement nodig?

Marco van Hulst, lid van de WFBN

2016, Creative Commons Attribution - ShareAlike 4.0 International

Artist: Marian Kamensky

Ĉi-sube bela ekzemplo de tio kio okazus se oni estas juĝalvokita, ĉar oni kiel registaro volus ŝanĝi la regulojn. La meksikanoj antaŭe ĉiam uzis usonan 'altan fruktozan maizosiropo' por dolĉigi siajn limonadojn. Pro tio ke ili estas grandkonsumantoj, la usona ekonomio fartis bone. En 1992 Meksiko aliĝis al la liberkomerca traktato NAFTA kun interalie Usono kaj Kanado. Kiam la meksikanoj ekuzis sukeron faritan de lokaj kampuloj kaj efektivigis sukerimposton, ili estis akuzitaj de interalie Cargill, usona entrepreno kiu faras la siropo. Pro la efektivigo de la sukerimposto estiĝis malhonesto konkurenco. La usona siropo ne plu povis konkurenci kun la loke farita sukero. Oni pravigis Cargill kaj Meksiko devis pagi 77 milionojn da dolaroj. Tiel ankaŭ estas ekzemplo de landoj kiuj retiris novan leĝaron, sub premo de pretendoj de miliardoj ĉe la "juĝistoj".

Usonaj entreprenoj kiuj estas aktivaj en EU, havas ankaŭ establon en Kanado. Eĉ se Usono ne estas parto de CETA, ĝi tamen tiumaniere povas meti pretendojn ĉe nia registaro. Estas studoj kiuj antaŭdiras ke EU perdos ne malpli ol 300.000 postenojn. Krom grandaj investistoj kaj multnaciaj entreprenoj preskaŭ neniu plibonstiĝos. Nur sep jarojn post la ekvalido de la traktato, la EU-ano, en la plej favora kazo, rimarkos ion en la monujo. Tiam tiu ĉiusemajne estos provizata per ne malpli ol 45 aldonaj cendoj.

Ni malfruegas en Nederlando rilate al daŭripoveco. Mondocivitanoj volas ŝanĝi al socio kiu estas daŭrema kaj honesta. Iu kiu estas sen fosiliaj brulaĵoj kiel nafto, karboj kaj gaso. Sed pro la subskribo de CETA tiu daŭra mondo tute ne pliproksimiĝas. Sub CETA la fosilia industrio ĝuas pli da protekto ol antaŭe. Ĉu ni devas decidi por tio ke ni daŭre produktu nian nutraĵon, anstataŭ uzi ankoraŭ pli da industria agrikulturo, akompanata de poluo kaj grundelĉerpo?

La Dua kaj Unua Ĉambro unue devos kliniĝi super CETA. Tio estos laŭ atendo en la aŭtuno. Parlamenta majoritato povus kurage observi la faktojn kaj malakcepti CETA en la nuna formo. Sed se ne... tiam post la publikigo en la ŝtata ĵurnalo kvarsemajna tempospaco komenciĝos por transdoni 10.000 signaturojn ĉe la elektokonsilio. Se oni aprobas tiujn, tiam oni devos prezenti 300.000 subskribojn en ses semajnoj. Kiam oni ankaŭ aprobas tiujn, tiam la referendumo definitive sekvos. La rezultato de tio estos konsilo al la parlamento.

Het idee van een wereldparlement was reeds voorgesteld in de jaren twintig door de Volkenbond, de voorganger van de Verenigde Naties (VN). Sindsdien leeft dit idee voort onder de naam van een Parlementaire Vergadering van de Verenigde Naties (United Nations Parliamentary Assembly, UNPA). Veel wereldproblemen kunnen niet worden opgelost met lokale overheden. Denk aan klimaatverandering en macro- en monetaire economie. Mede daarom is er steun voor het tot stand komen van een UNPA aanwezig in de wereld. Hiernaast speelt het huidige ondemocratische karakter van wereldbestuur en de VN een rol. Om deze redenen is een democratisering op een globale schaal nodig, nu meer dan ooit. Zou een wereldparlement een oplossing kunnen zijn?

Globalisatie

Globalisatie heeft plaats gevonden gedurende de laatste eeuwen, of langer, afhankelijk van je definitie van globalisatie. Het gebruik van technologie (vliegtuigen, internet) hebben dit proces significant versneld. Samen met de verlaging van nationale barrières via handelsovereenkomsten, neigt globalisatie naar een situatie waar landgrenzen minder en minder betekenis hebben. Globalisatie heeft ons voordelen gebracht (met name de westerse landen). Vrije handel heeft vaak meer competitieve prijzen als gevolg, en consumenten hebben een bredere keuze aan producten.

Er zijn echter ook grote problemen met globalisatie zoals die op dit moment plaatsvindt. Klimaatverandering, mensenrechten, sociale ongerechtigheid en de wereld economie hangen nauw samen met globalisatie. Onderliggende problemen hebben te maken met de invloed van multinationale ondernemingen op wetgeving, of het absent zijn van wetten (of handhaving) zodat multinationals kunnen doen wat ze willen. Dit wordt erger gemaakt door internationale handelsovereenkomsten, bijvoorbeeld door het recente Trans-Atlantisch Vrijhandels- en Investeringsverdrag (Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP) en het Trans-Pacifisch Partnerschap (TPP, in februari 2016 ondertekend door diens twaalf natieleden). Deze twee verdragen dekken samen meer dan 60% van het bruto wereldproduct, wat de invloed van deze overeenkomsten benadrukt. In principe zijn deze overeenkomsten consistent met de groei van globalisatie,

maar de nadelen lopen uiteen van beperkingen van culturele werken (boeken, muziek, enz.) tot onbetaalbare medicijnen in de Derde Wereld en een nog grotere macht van multinationals boven overheden.

Oplossingen zouden kunnen worden gevonden in het introduceren van mondiale wetgeving (en het handhaven daarvan). Lester Brown suggereert bijvoorbeeld in Plan B dat we de uitstoot van koolstofdioxide 80% moeten terugdringen voor 2020, de populatie stabiliseren op acht miljard of lager, armoede moeten uitroeien en de natuurlijke systemen van de Aarde moeten herstellen, inclusief diens bodem, waters, wouden, grasland en visstand. Het moge helder zijn dat als we een dergelijk ambitieus plan willen realiseren, wetten moeten worden aangepast en nieuwe wetten moeten worden geïntroduceerd. In het geval van CO-uitstoot, zouden zelfs minder ambitieuze plannen nieuwe wetgeving nodig hebben. Emissiehandel is hier overigens geen alternatief — het was van het begin af aan al helder voor elke denker dat dit nooit had kunnen werken.

Van de andere kant blijken nationale constituties (die aan het fundament zouden moeten liggen van onze rechtsstaat) vaak weinig effect te hebben op wetgeving. Wetgeving is vaak niet gehandhaafd (op de bedoelde manier). Daarom moeten we ook andere opties bekijken. Een duidelijk alternatief is de bottom-up-benadering. Het eerste waar je dan aan denkt zijn vereniging en demonstratie van burgers, het schrijven van brieven en andere acties. Hiernaast kan technologie helpen. Bitcoin, een decentrale, cryptografische valuta die draait op vrije software, is een goed voorbeeld van een dergelijke technologie. Maar met technologie alleen behalen we niet ons einddoel. Als we bijvoorbeeld Plan B willen verwezenlijken, moeten we wetten veranderen. Gezien zowel de grassroots- en technische benaderingen aan de ene kant en wetgevende benaderingen aan de andere kant onvolledig (of onoverbrugbaar) lijken, zou het een goed streven zijn deze verschillende ideeën te combineren zoals bijvoorbeeld de Piratenpartij probeert.

Als er een wereldoverheid was, zou het in principe mogelijk zijn om wereldwetgeving te introduceren en dit te handhaven. Dit zou een oplossing kunnen zijn voor vele wereldproblemen, hoewel er vragen zijn rondom de haalbaarheid, wenselijkheid en de noodzaak om een dergelijke mondiale politieke autoriteit te creëren. In het geval van een wereldfederatie, waarbij natiestaten een groot deel van de soevereiniteit behouden, zouden de vragen rondom de haalbaarheid en wenselijkheid (tiranieargument) minder belangrijk zijn. Wat betreft diens noodzaak, suggereert de reeds gegeven argumentatie dat een wereldoverheid nodig is.

De Wereldfederalisten Beweging (World Federalist Movement, WFM) is in 1947 opgericht door degenen die zagen dat de structuur van de VN te veel leek op die van de Volkenbond. De laatste had immers gefaald de tweede wereldoorlog te vermijden. Zowel de VN als de Volkenbond zijn losjes gestructureerde organisaties van soevereine

natiestaten, en hebben weinig autonome macht. Een wereldfederatie, daarentegen, zou mondiale problemen kunnen beslechten in een veel directere manier dan momenteel internationale anarchie doet, aannemende dat die überhaupt iets met deze problemen doet. In combinatie met een subsidiariteitsprincipe, zouden het bovendien alleen mondiale problemen betreffen (bijv. de negatieve effecten van vrijhandel of klimaatverandering).

De invloed van de WFM is kleiner dan toentertijd voorgesteld. Desalniettemin speelt het een belangrijke rol in onze samenleving en beïnvloedt het wereldbestuur.

Recente projecten van de WFM zijn:

- Internationaal Strafhof (*International Criminal Court*, ICC);
- *Responsibility to Protect* (R2P);
- Parlementaire Vergadering van de Verenigde Naties (UNPA).

Het eerste project is bewerkstelligd, en er wordt gewerkt aan de andere twee projecten. Hier zijn we het laatste project aan het bespreken, wiens implementatie het democratisch tekort in dan wel de feitelijke wereld, dan wel die in een potentiële wereldoverheid, zou moeten beslechten.

Wereldparlement

Een UNPA bestaat uit direct-gekozen afgevaardigden van wereldburgers. De reden voor een dergelijk instrument is eenvoudig: om het democratisch tekort in wereldbestuur tegen te gaan. Dit tekort is op verschillende manieren terug te zien, uiteenlopend van klimaatverandering tot terrorisme, en vluchtelingenproblematiek tot economisch-monetaire problemen e.a. gevolgen van verkeerde geopolitiek. Als een wereldparlement wetten kan aannemen, zou een klimaatverdrag niet een verdrag zonder verplichtingen zijn maar iets afdwingbaars. Het zou niet meer worden geaccepteerd dat verdragen als TTIP in het geheim worden opgesteld: het parlement zou hierbij bij betrokken zijn en moet de wet aannemen.

Een bijkomend voordeel van een wereldparlement zou zijn dat deze de belangen in overweging zou nemen voor de burgers wereldwijd.

In theorie is de introductie van een wereldparlement eenvoudig. Er zijn provisies in het Handvest van de VN: artikel 22 laat de Algemene Vergadering van de VN toe extra organen te introduceren als zij denkt dat dit nodig is voor het uitvoeren van haar functies. Op de eerste plaats zou een UNPA slechts als raadgevend orgaan fungeren zodat haar creatie niet onderhevig is aan het veto van de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad.

In het begin zou een UNPA alleen adviserende rol hebben. Het zou al een grote vooruitgang zijn als VN-parlementariërs een dialoog hebben met de Veiligheidsraad en andere VN-organen (Childers en Urquhart, 1994, p. 180; Schwartzberg, 2012).

Er zijn potentiële problemen met een wereldparlement, uiteenlopend van vragen rondom de samenstelling van de leden van het parlement tot of deze überhaupt het wenselijke resultaat heeft.

In *Creating a World Parliamentary Assembly* van Schwartzberg (2012) wordt met name gekeken naar het feit dat er veel mensen in China en India wonen. Dit zou een probleem zijn omdat deze via een wereldparlement een te sterke invloed zouden hebben. Hij snijdt dit probleem aan in *The Federalist Debate* (Schwartzberg, 2002) en legt zijn alternatief voor als wiskundig model in een monografie (Schwartzberg, 2012). Zijn vergelijkingen geven een alternatief voor het principe one person, one vote. In dit alternatief hebben landen met grote populatie een mindere mate van invloed dan zij zouden hebben met one person, one vote. Een dergelijk objectief criterium zou een stap hiernaar zijn, maar zou ook tegemoet komen aan huidige geopolitieke machtsverhoudingen: het zou op deze wijze eerder geaccepteerd worden door machtige landen waar relatief weinig mensen wonen. De kern van zijn model, inclusief vergelijkingen, worden weergegeven en bekritiseerd door Van Hulten (2014). Hierin breng ik vier argumenten naar voren tegen het afwijken van one person, one vote.

Op de eerste plaats hebben natiestaten al relatief veel macht via de Algemene Vergadering van de VN. Op de tweede plaats zijn er morele problemen met het idee, vergelijkbaar met tijden waarin vrouwen, of mensen van een andere huidskleur, niet mochten stemmen of een gereduceerd stemgewicht hadden. Ten derde zou een gewogen stemming ons kunnen weerhouden een eigenlijk, eerlijk wereldparlement op te richten. Het zou moeilijk kunnen blijken de opzet van het aanvankelijke parlement met gewogen stemmen te veranderen. Tenslotte zijn gewogen stemmen onnodig: landgrenzen zouden niet belangrijk moeten zijn, en zullen dat waarschijnlijk ook steeds minder zijn in de toekomst. Ik stel daarom voor het principe van one person, one vote te gebruiken bij het invoeren van een wereldparlement.

In ons vertrouwde electoraal-representatieve systeem van democratie kiezen we onze volksvertegenwoordigers eens per vier jaar. Nadat we gestemd hebben, verliezen we effectief onze stem voor de volgende vier jaar. Een politicus belooft bepaalde dingen die deze vaak niet na komt in diens machtsperiode, en er is niet veel dat we hiertegen kunnen doen. We zouden op elk moment ons mandaat moeten kunnen terugtrekken en aan iemand anders kunnen geven, of we nemen zelf de besluiten. Dit kan niet in een electoraal-representatief systeem; we hebben directe en vloeiende democratie nodig. Hierbij ligt de invloed van de stem bij delegaten in plaats van volksvertegenwoordigers (Van Hulten, 2014; referenties hierin).

Vloeiende democratie is anders dan representatieve democratie, omdat er geen volksvertegenwoordigers worden gekozen voor een vaste periode (typisch vier jaar). Op elk moment kan een persoon een andere afgevaardig-

de kiezen. Gezien er nog steeds afgevaardigden zijn, is het niet hetzelfde als directe democratie. Er is echter wel de optie van directe participatie, en een met een veel lagere drempel dan in ons huidige systeem (passief kiesrecht). Als mensen expertise over een bepaald onderwerp hebben, kunnen zij direct meediscussiëren en mee-besluiten over specifieke zaken. Bovendien kunnen ze afgevaardigden van anderen zijn. Vloeiende democratie is misschien zelfs essentieel in het bereiken van werkelijk democratische deliberatie en besluitvorming in onze samenleving.

Mijn voorlopige conclusie is dat een wereldparlement nodig is maar dat er aan de volgende noodzakelijke (niet voldoende) condities moet worden voldaan bij het introduceren hiervan:

- Eén persoon, één stem;
- Bijna zekerheid van eerlijke verkiezingen in deelnemende landen;
- Uitbreidbaarheid van de manier van participeren buiten het electoraal-representatieve model (waaronder vloeiende democratie en sociocratie).

Literatuur:

- Van Hulten, Marco (2014). Democratisation of the World: Do We Need a Global Parliament? Paper gepresenteerd in Frankfurt tijdens de eerste ThinkTwice-conferentie.
- Brown, Lester R. (2003). Plan B: Rescuing a planet under stress and a civilization in trouble. WW Norton & Company.
- Gilad, Oded (2013). Breaking the borders of national democracy. *The Federalist Debate*, (2), 44-45.
- Schwartzberg, Joseph E. (2002). Creating a World Parliamentary Assembly. *The Federalist Debate*, (3), 10-16.
- Schwartzberg, Joseph E. (2012). *Creating a World Parliamentary Assembly: An Evolutionary Journey*. Lulu.com.
- Childers, Erskine & Urquhart, Brian, (1994). *Renewing the United Nations System*. *Development Dialogue* 1994:1-2.

www.democracywithoutborders.org

De Europese Unie en een Parlementaire Vergadering bij de Verenigde Naties

Op 7 juli jl. heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen, waarin de Raad van de EU wordt verzocht om op de komende zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (die start in september) een debat te voeren over de oprichting van een Verenigde Naties Parlementaire Vergadering (UNPA).

EU parlamentspresident Antonio Tajani die de resolutie formeel naar de Raad stuurt, voegt eraan toe dat een UNPA moet worden besproken om het democratisch profiel en het interne democratische proces van de Verenigde Naties te vergroten en om het de wereld civiele samenleving mogelijk te maken rechtstreeks betrokken te zijn met het besluitvormingsproces.

Het Europese parlamentslid Jo Leinen (fractie van de Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten) had het initiatief genomen om de aanbeveling over een UNPA in de resolutie op te nemen. Hij zei dat de aanbevelingen van het Europees Parlement van dit jaar m.b.t. de 72e VN-Algemene Vergadering opnieuw een beroep doen op de Raad van de EU om het idee van een VN-parlementaire vergadering bevorderen. De G20-top in Hamburg illustreert heel goed dat er geen goede wereldorde is. Terwijl 20 landen beslissingen nemen, zijn 175 VN-lidstaten uitgesloten. Dit is niet duurzaam. Door de oprichting van een Parlementaire Vergadering bij de Verenigde Naties krijgen door burgers gekozen vertegenwoordigers van alle volkeren een echte stem in het wereldwijde systeem.

Dit artikel is oorspronkelijk gepubliceerd op 8 juli 2017, op en.unpacampaign.org. De schrijver kan worden gecontacteerd via de website.

WFBN-delegatie op bezoek bij het Europees Parlement (oktober 2013)

Kunveno de pacorganizoj 10 junio ĉe EMMA, Utreĥto

Rob Moerbeek, WFBN-lid

La kunveno de pacorganizaĵoj okazis en la dua sabato de junio ĉe "EMMA" (Devizo: emigi unu alian aktivi por la tuta mondo). Ĉeestis por Esperanto Nederland ĝia prezidanto Said Baluĉi kaj mi kiel estrarano. Komence de la programo oni donis okazon transdoni por la Unesko-Biblioteko, ĝuste lokita ĉe EMMA, la ĵusan libreton "Fundamento de la homaj rajtoj" kaj mi disdonis jenan tekston pri Esperanto kaj Paco:

ESPERANTO EN VREDE

2017 is een bijzonder jaar voor de Esperanto-gemeenschap: onder auspiciën van de UNESCO wordt het 100-ste jaar sinds het overlijden van Zamenhof gevierd. Ludoviko Zamenhof (1859-1917) beoogde met de neutrale "Internacia Lingvo de D-ro Esperanto" het talenprobleem zo op te lossen, dat iedere mens gelijke taalrechten kreeg. Het pseudoniem van deze "Jood uit het getto" (Dr Hoopvol) is al spoedig op de taal zelf overgegaan. Zonder overheidssteun en ondanks vervolgingen door o.a. Hitler en Stalin heeft het Esperanto zich weten te verbreiden (tot nu ong. 130 landen).

Nog vóór de "Universele Verklaring van de Rechten van de Mens" had in 1947 de Wereld Esperanto-Vereniging (UEA) al verklaard dat naleving van de mensenrechten een absolute voorwaarde was voor haar werkzaamheden. De Algemene Vergadering van de UNESCO heeft in 1954 de overeenstemming in doelstelling (vrede door culturele activiteiten) erkend en onderhoudt sindsdien officiële betrekkingen met UEA.

Op het hoofdkantoor in Rotterdam (!) heeft de Hector-Hodler-Bibliotheek ong. 20 000 boeken in of over het Esperanto en het talenprobleem. Ook vele originele werken, deels weer vertaald in nationale talen. Vele handelen over vredesvraagstukken. Aan de UvA wordt college gegeven.

Cursussen op internet trekken steeds meer deelnemers (lernu.net: honderdduizenden, Duolingo: ong. miljoen) en vooral jonge mede-vrijwilligers op het kantoor (o.a. uit Algerije) kunnen na enkele maanden studie zich al vlot uitdrukken. Er wordt o.a. gewerkt aan het Jongerencongres, dat dit jaar in Togo (Afrika) plaats vindt. Ik zelf ben onder de indruk van de Koreaanse Novellen--Bloemlezing, deels geïnspireerd door de ellende van de 'Burgeroorlog' van 1950-1953. Voldoende vragen rijzen daarbij om op het 102-de wereldcongres in Seoul te bespreken.

Uit het maartnummer van ons maandblad "Esperanto" een tekstje uit een interview met de befaamde Friese groep "Kajto":

Demando: Kial vi elektis ĝuste la nomon "Kajto"? Waarom hebben jullie juist de naam 'Vlieger' uitgekozen?

Nanne legt uit: "Ik ben groot geworden in Leeuwarden, de hoofdstad van Friesland. In de 50-er jaren lieten veel kinderen hun zelfgebouwde vliegers op. Dat deed ik ook. Ik herinner me nog dat de hemel helemaal vol bonte vliegers zat.

Maar op een gegeven moment was het uit. Als kind besepte ik dat niet, en pas in de 70-er jaren vroeg ik mijn moeder waarom het vliegeren op was gehouden. Zij legde uit dat het verboden was vanwege het militaire vliegveld bij onze stad. Ik was gegrepen

door de gedachte dat onze zelfgemaakte kinderspeeltjes van papier een bedreiging vormden voor die vliegende oorlogsmachines, die ons zouden moeten beschermen tegen toenmalige vijandige landen, die ook zulke machines hadden. Ik wilde er dus een lied op maken, eerst in het Fries, maar later ook in het Esperanto. De vlieger werd een waar vredessymbool voor mij en ik stelde de anderen voor de naam aan te nemen.”

Informoj:
info@esperanto-info.nl   moerbeekr@gmail.com. (Rob)

Kara leganto,
Volonte ni legos viajn proprajn agadojn por la paco, la celo por kiu
Zamenhof kreis Esperanton.

Geld voor goed

De militaire interventies van de afgelopen jaren zorgden niet voor een verbetering van onze veiligheid. Integendeel, de interventies in Libië en Afghanistan zorgden voor een intensifiëren van de conflicten. Vandaag zijn die landen er alleen maar erger aan toe en lijkt vrede verder weg dan ooit. Meer militaire investeringen gaan geen zoden aan de dijk zetten en dreigen gemaakte mislukkingen te herhalen. Nochtans zijn er tal van uitdagingen die een enorme bedreiging vormen voor onze veiligheid. Klimaatopwarming, toenemende ongelijkheid, nucleaire proliferatie zijn maar enkele van problemen waarin de Europese Unie een cruciale rol zou kunnen spelen. Meer investeringen in militair materiaal zullen er enkel voor zorgen dat er minder geld beschikbaar is voor het aanpakken van deze uitdagingen. Volgens SIPRI zou een fractie van de wereldwijde militaire uitgaven genoeg zijn om de ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties te behalen. Tien procent van de wereldwijde militaire uitgaven zijn genoeg om universeel, gratis en kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden. Nog eens tien procent is voldoende om armoede en honger de wereld uit te helpen. Om alle ontwikkelingsdoelstellingen te behalen is vijftig procent van het wereldwijd militair budget nodig. De mogelijkheden zijn enorm. Het geld dat nu verkwist wordt aan militaire uitgaven zou een oplossing kunnen zijn voor tal van maatschappelijke problemen. Waar wachten onze politici nog op om een nieuwe duurzame en eerlijke economie te bevorderen?

bron: www.vredesactie.be

Vreedzame wereld en rechtvaardige vrede

Oplopende spanningen tussen het Westen en Rusland hebben de afgelopen jaren de lobby voor meer wapens nog succesvoller gemaakt dan die al was. De Europese Unie gaat zelfs voor het eerst in haar bestaan wapenonderzoek subsidiëren en adviseert de leden het defensiebudget royaal op te voeren. Hetzelfde geldt voor de NAVO: als die haar zin krijgt, moeten de lidstaten hun financiële verplichtingen fors verhogen. Politieke partijen in ons land strooiden in hun laatste verkiezingsprogramma's al met miljarden extra voor defensie. Terwijl de militaire uitgaven van alle Europese landen samen – \$ 241 miljard – op die van de VS al de hoogste ter wereld zijn. Zelfs hoger dan die van Rusland. Maar meer Europese bewapening maakt de wereld niet veiliger, integendeel, ze betekent vooral een grotere dreiging. Wapenaankopen onttrekken namelijk geld aan uitgaven voor onderwijs, conflictpreventie en duurzame ontwikkeling: zaken die wél bijdragen aan een vreedzamer en veiliger wereld.

Rechtvaardige vrede betekent: geen oorlog, maar ook geen armoede en onderdrukking. Er kan geen rechtvaardige vrede zijn, geen gerechtigheid, zolang armoede en onderdrukking hoogtij vieren en er wapens in de wereld zijn. We moeten protesteren tegen de ongebreidelde toename van het wapenarsenaal. We moeten onze regering verzoeken de wapenwedloop een halt toe te roepen. We willen immers uiteindelijk een veilige en vreedzame wereld en een nieuwe eerlijke en duurzame economie, die dit mogelijk maakt.

Bron: doopsgezind.nl

Het Earth Charter

Preambule (1e deel)

Wij bevinden ons op een kritiek moment in de geschiedenis van de Aarde, een tijd waarin de mensheid haar toekomst moet kiezen. Nu de wereld steeds meer verweven, onderling afhankelijk en kwetsbaar wordt, houdt de toekomst zowel grote gevaren als grote beloftes in. Om vooruit te gaan, dienen wij te erkennen dat wij temidden van een schitterende verscheidenheid aan culturen en levensvormen één menselijke familie vormen en één Aardse gemeenschap met een gemeenschappelijke bestemming. Wij moeten ons verenigen om een duurzame mondiale samenleving te realiseren, gebaseerd op respect voor de natuur, universele mensenrechten, economische rechtvaardigheid en een cultuur van vrede. Daartoe is het een vereiste dat wij, de volkeren van de Aarde, onze verantwoordelijkheid jegens elkaar, jegens de grotere levensgemeenschap en jegens de toekomstige generaties openlijk uitspreken.

Alles heeft met alles te maken

Frans H. Micklinghoff

De wereld is complex. Soms lijkt het op een waterbed. Druk je ergens om het niveau te verlagen, gaat het niveau elders omhoog.

Het klimaat

De zomers worden warmer, de winters zachter. Oorzaak? Teveel CO₂ en andere gassen in de atmosfeer. Dus proberen we als een gek de uitstoot van allerlei (broeikas-)gassen te verminderen. En dat lukt. We pleiten voor het sluiten van kolencentrales. En inderdaad, we sluiten die kolencentrales. Dus krijgen we een schonere lucht met minder stof. Met als gevolg dat de zon, door de schonere lucht, de Aarde nog meer kan opwarmen. Overigens, het omschakelen op zonne- en windenergie gaat niet zonder slag of stoot. Als de zon niet schijnt en de wind niet waait, waar halen we dan onze energie vandaan? Gelukkig hebben we nog gas. Maar dat Groningse gas, daar zit een luchtje aan. Groningen beeft en de bewoners daar willen dat de gaswinning stopt. Prima! Maar wat dan? Dan blijven er verschillende energiebronnen over: kernenergie, aardwarmte, waterstof enz. Maar de Nederlandse bodem leent zich niet makkelijk om gebruik te maken van de aardwarmte. En het gebruik van waterstof staat nog in de kinderschoenen. En niemand heeft de moed te pleiten voor de bouw van moderne, kleine en zeer veilige kerncentrales. Of kerncentrales gevaarlijk zijn? Nou, reken maar! Vooral die oude kerncentrales. Die moeten dan ook allemaal gesloten en afgebroken te worden. We moeten dus naar kleine, compacte veilige kerncentrales, gebaseerd op thorium. Dus iedereen die pleit voor sluiting van kolen- en gascentrales, pleit indirect voor de bouw van kerncentrales! Wat me nog verontrust aan dit plaatje is hoe we omgaan met het afval van de kerncentrales. In plaats van afvoeren en opslaan in de grond moeten we onderzoeken hoe we kunnen komen tot hergebruik.

Even tussendoor wat 'wetenswaardigheden'. Wist u dat 100 industriële ondernemingen op deze wereldbol verantwoordelijk zijn voor 80% van de luchtvervuiling. Dat 10% van de luchtvervuiling wordt veroorzaakt door voertuigen (auto's, vrachtwagens, schepen en bootjes, vliegtuigen, tractoren enz.) en 10% wordt veroorzaakt door de huishoudens (verwarming, het hout in de open haard, woningen en bedrijfsbranden, kleine bosbrandjes, de barbecue enz.) Hoe kan het dat ik steeds maar denk dat je die 100 industriële ondernemingen stevig moet aanpakken als je echt iets aan de luchtvervuiling wilt doen?

Kappen met kappen

We blijven nog even bij het klimaat. Waarom warmt de Aarde op? Door meer bedrijvigheid. Wie veroorzaakt die bedrijvigheid? De mens. En daarvan zijn er dus nu te veel. We moeten terug van nu 7 miljard aardbewoners naar 1 à 2 miljard aardbewoners. Die 7 miljard gebruiken nu al twee tot drie aardbollen. En dat kan niet lang goed gaan. Een van de gevolgen van zoveel aardbewoners is dat er zoveel monden gevoed moeten worden. Daarvoor worden bossen en oerwouden gekapt. Dat kappen heeft gevolgen voor het klimaat. Want het is bewezen dat de massale kap in het Amazone regenwoud invloed heeft op de El Ninjo, een soort golfstroom die het weer op Aarde in belangrijke mate beïnvloed. Daardoor gaan er méér warmere zomers komen met méér orkanen en windhozen. De oplossing is iedere kap in het Amazonegebied te verbieden en het oerwoud weer te laten (uit)groeien. Wat voor het Amazonegebied moet gelden, gaat ook op voor de kap van het oerwoud in Indonesië, Maleisië en Borneo. Stoppen en herbebossen.

Vulkaanuitbarstingen

We moeten ons niet in slaap laten sukkelen. En dat kan gemakkelijk, dankzij de Italiaanse vulkaan Campi Flegrei (gelegen nabij Napels). Zeker, de uitbraak van de vulkaan Santorini (Grieks eilandje) was een hele grote en is vastgelegd in het Oude Testament. Het Joodse volk trok uit Egypte door de droogvallende rietzee. De plagen die daaraan voorafgingen zijn de plagen die altijd plaatsvinden na een vulkaanuitbarsting. De stofwolk met gloeiend hete as trok door het dal van de Nijl. En het Joodse volk volgde een vurige kolom, de 70 km hoge as- en stofwolk na de uitbraak van Santorini.

Maar als in 2020 of 2021 de Campi Flegrei tot uitbarsting komt zal die even groot, zo niet nog groter zijn dan die van Santorini. Er zal dan een paar jaar met geen enkele vliegtuig gevlogen kunnen worden, want de as in de lucht legt de straalmotoren ongenadig stil. (zie verder het artikel 'Het monster kan nu elk moment ontwaken', NRC, 20 mei 2017). De verwachte uitstoot zal zoveel gloeiend hete vulkaanas de atmosfeer in stoten dat daardoor de Aarde gedurende tien à vijftien jaar enkele graden zal afkoelen. Maar daardoor mogen we ons niet in slaap laten sukkelen en overgaan tot niets doen. Want ooit daalt al het stof (op Aarde) en daarna gaat de opwarming van de Aarde nog sneller!!

Overigens kan er ook in Amerika zo'n vulkaanuitbarsting binnenkort plaatsvinden (Yellow Stone Park). Dan hebben we echt 'de poppen aan het dansen'.

Limburg aan zee

Overigens moeten we er rekening mee houden dat de zeespiegelstijging niet 30 cm of 50 cm zal zijn, maar minimaal 2 tot 6 meter! En daar zijn (voor ons land, maar ook voor Bangladesh, voor Venetië) geen dijken tegen te bouwen. We moeten er maar mee leren leven dat Nederland verplaatst moet worden ergens naar de Duitse hoogvlakte. En dat het daar dan 'krap wordt' met 3 miljoen Nederlanders (de rest zal jammerlijk omgekomen nadat de dijken doorbreken), zal iedereen direct begrijpen. Waarom geen langzame zeespiegelstijging, zodat we alle

tijd hebben ons ertegen te wapenen? Simpel, omdat we hier niet te maken hebben met een eenvoudige kettingreactie (het effect van de omvallende dominostenen), maar een zichzelf versterkend reeks (5, 25, 125, 625, enz.). Ieder cm zeespiegelstijging tast een dubbel tot driedubbel zo groot ijsgebied aan dat sneller gaat smelten. Dat Nederland over 100 tot 150 jaar vrijwel geheel onder water staat, daar wil ik wel een paar flessen wijn (whisky?) om verwedden. Ach, meer dan honderden-duizenden jaren geleden zwommen ook de tropische vissen rond de Vaalserberg. Hevige klimaatveranderingen hebben altijd al plaats gevonden.

Andere aanpak ontwikkelingshulp

De wereld is overbevolkt. En talloze clubs met uiterst goede bedoelingen werken daar aan mee. We lezen in de krant of zien op de TV weer de zoveelste hongersnood en jawel, er wordt weer een actie gestart. Want die zielige, uitgemergelde, hongerige kinderen moeten gered worden. Maar, maar, maar, ... Het zenden van hulpgoederen verstoort daar het plaatselijk marktmechanisme. Inderdaad breekt langzaam, maar zeker, het besef door dat hulp van buiten juist de situatie nog erger maakt. We moeten hulp bij rampen en hongersnoden anders gaan aanpakken. Onze ontwikkelingshulp moet anders. Wij moeten anderen niet helpen, wij moeten hen leren zichzelf te helpen. Dat besef dringt langzaam, maar zeker, door.

Vluchtelingen

En dan zijn we bij het vluchtelingenprobleem gekomen. Dat men een oorlogsgebied ontvlucht, snapt iedereen. Wie vlucht voor oorlogsgeweld moet na het beëindigen van de oorlog, zo snel als mogelijk terug. Om het land weer op te bouwen. En de oorlog voerende agressoren dienen dan ook op te draaien voor de herstelkosten. Ja, dit is dus een voorstel om de IS-aanhangers op te pakken en te sturen naar die steden die zij verwoest hebben en hen daar te werk te stellen. Zij mogen de oude historische locaties die zij in de lucht hebben laten springen met eigen handen herbouwen. Dat moet een voorbeeldproject worden. Want je blijft met je handen (gevuld met springstof) af van historisch waardevolle tempels en andere gebouwen.

God(dienst) is privé

We moeten ons ook concentreren op het aanpakken van conflicten en oorlogen 'bij de wortel'.

De belangrijkste redenen van veel conflicten is een verschil in opvatting over God en godsdienstige leerstellingen, een meningsverschil over opvattingen over hoe de maatschappij eruit moet zien (democratisch, communistisch, kapitalistisch, liberaal, sociaal enz enz), de domme behoefte om te streven naar meer grondgebied en macht (de verdeling van grondstoffen). Het is dan ook merkwaardig dat de polemologie zich nooit gebogen heeft over de achterliggende reden van oorlogsvoeringen en de noodzaak om deze oorzaken weg te nemen.

Wanneer we nu eens verplicht opleggen dat denkbeelden over God en godsdienstige opvattingen privé zaken zijn en geen enkele rol mogen spelen bij staatkundige opvattingen. Ofwel: strikte scheiding van kerk en staat. Of

anders gezegd: iedereen mag geloven wat hij/zij wil, maar hou dat voor je. Zou dat niet al een belangrijk deel van de gewapende conflicten wegnemen? Soennieten of sjiieten, gereformeerden en mormonen, katholieken, islamieten en joden – we zijn allen broeders en zusters van één vader en moeder?

Zo bezien zou dus ontwikkelingshulp niet meer moeten zijn domweg hulpgoederen uitdelen, maar het verspreiden van kennis. Via de federalistische principes en uitgangspunten kan iedereen zijn waardige plaats gaan innemen, met respect voor de natuur, de schepping en de medemens. Het respecteren van mensenrechten heeft direct te maken met de oorzaak van oorlogen, het vluchtelingenvraagstuk, het klimaatprobleem, federalistische uitgangspunten, het zelfbeschikkingsrecht, de aardbevingen in Groningen en de wind-, zonne- en kernenergie. En is het scheiden en hergebruik van het afval, het spaarzaam omgaan met het schakelaar van de lamp, het niet zinloos de kraan laten lopen en het praatje met de eenzame buurvrouw een druppel op een gloeiende plaat en een eerste uiterst belangrijke stap naar een betere wereld.

Op de foto: Shomari -- Fotograaf: Mike Rodenburg

Indien onbestelbaar:
Laan van Nieuw Oost Indië 252,
2593 CD, Den Haag

Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

Artikel 13

1. Een ieder heeft het recht zich vrijelijk te verplaatsen en te vertoeven binnen de grenzen van elke Staat.
2. Een ieder heeft het recht welk land ook, met inbegrip van het zijne, te verlaten en naar zijn land terug te keren.